

ІБурчик

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

Самійленко, Старицька-Черняхівська, Залозний, Пан-
ченко, Бачинський, Шелухин, Колесса, Романова, Ганин-
Буцманюк, Олександра С., Вівторок.

Випуск 7

1908

Київ

УКРАЇНСЬКА МУЗА

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

ОД ПОЧАТКУ ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

Київ, 1908

Івчурчик

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

ОД ПОЧАТКУ ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

Київ, 1908

SLAVIC DIVISION

SFP 2 8 1994

HARVARD COLLEGE LIBRARY

Alcedo

ДРУКАРНЯ БАРСЬКОГО ХРЕЩАТИК 40

УКРАЇНСЬКА

МУЗА

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

(ІСТОРИЧНА ХРЕСТОМАТІЯ)

ОД ПОЧАТКУ
ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Кобаленка

Київ, 1908

Володимир Іванович Самійленко

(Сивенький)

Род. 1864 року.

На літературну ниву виступив в 1886 р., коли в „Зорі“ була надрукована його поезія („Переспів“), підписана псевдонімом Іваненко. Потім свої твори він друкував в „Зорі“, „Правді“, „Літ.-Наук. Вістнику“, „Дзвінкові“, „Шершеневі“, „Гром. Думці“, „Раді“; альманахах: „Хвиля за хвилею“, „Складці“, „Розвазі“, „Вікові“, „Досвітних Огнях“, „Акордах“ і инш. В 1891 р. видано в Києві частину його поезій, під назвою „З поезій В. Самійленка, ч. 1“. В 1906 р. М. Мочульський видав у Львові збірник його поезій, під назвою „Україні“, в якому надруковані всі поезії Самійленка, написані з 1885 до 1906 р. В передмові до цього збірника Франко каже: „Ми не знаємо, під якими корисними, чи шкідливими впливами повстала Самійленкова творчість, ми тільки бачимо, як з'являються в його твір за твором, поезія за поезією, всі гарні, де-які блискучі і цінні, як коштовні перлини нашої літератури, інші, хоч і слабші змістом, та все однаково викінчені, виточені, обшліфовані і вилеліяні, всі написані бездоганночистою, ясною, як небесна блакить, прозорою і дзвінкою українською мовою, і ця мова, ця гармонійність у творах Самійленка, то одна з загадок його появи“. Справді, мова в його поезіях незвичайно гарна, широко-народня, зрозуміла для всіх українців, як по цей бік, так і по той бік Збруча, як в Наддніпрянщині, так і на Кубані. Що до змісту, то найкращі поезії Самійленка—це сатири політичні, або на громадянські теми. Його, звичайно лагідний, гумор тут часом стає жорстоким сарказмом. Крім поезій, Самійленко написав прозою: „Ідейний чоловік“ („Правда“), жарт „Драма без горілки“ („Хвиля за хвилею“), комедії: „Дядькова хвороба“ і „Химерний батько“, драму (віршами) „Маруся Чураївна“. Він переклав першу пісню „Іліади“, 10 пісень Дантового „Пекла“, Мольєрового „Тартюфа“ і „Le medecin malgrai lui“. Родився Самійленко 22 січня 1864 р. в містечку Сорочинцях Миргородського повіту в Полтавщині. Скінчивши полтавську гимна-

зію, поступив в київський університет, де студював мови: латинську, грецьку, італіанську і французьку. Але скінчивши університет, він, за порадою де-яких земляків, що вже тоді оцінили його талант, не здав державного іспиту, а поступив у Київ на телеграф. Та прослуживши 2 роки і, оженившись, мусив для заробітку стати редактором Чернігівського „Земського Сборника“. Там він прослужив більш десятиліт. Потім короткий час служив у катеринодарському і миргородському земстві. Коли стало вільно видавати українські часописи, Самійленко переїхав у Київ і був діяльним співробітником „Громадської Думки“, „Шершня“, „Ради“ і инш. Франко, котрий особисто знає Самійленка ще з 1886 р., дуже цинить його і як письменника, і як людину. Він надрукував у „Л.-Н. Вістн.“ (за 1907 р.) цікаву згадку про свою знайомість з Самійленком. Зараз Самійленко нотаріусом в містечку Добрянці, на Чернігівщині.

Літературні джерела для біографії: 1) *Іван Франко*—Володимир Самійленко. Проба характеристики („Л.-Н. Вістн.“, 1907, кн. 1.); 2) *Іван Франко*—Володимир Самійленко (біографічна і критична замітка в передмові до збірника „Україні“, 1906 р.); 4) *Олоновський*—Іст. літ. руск., ч. II; 5) „Вік“, т. 1 (1902); 6) *Больш. Энцикл. тов. „Просвѣщенія“* т. 17. Крім того, про його див.: 1) *Комарь*—оцінка збірника „З поезій В. Самійленка“ („Зоря“, 1891); 2) *Чайченко*—оцінка того самого збірника („Зоря“, 1891.); 3) *Франко*—З останніх десятиліть XIX в. („Л.-Н. Вістн.“, 1901.).

ГЕРОСТРАТ.

I.

Як тихо ніч чудове покривало
 Роскинула над сонною землею!
 Ніде ні гуку: все кругом поснуло,
 І тільки зорі високо тремтять,
 Розсипавшись по дивній ризі неба,
 Та дивляться згори на землю, наче
 Очей тих невисипущих міради.
 О, зорі-очі! я при сянні вашім
 Не раз блукав самітний уночі
 І вдвох із смутним серцем вів розмову...
 Я в вас питався, невисипущі очі,
 Питався сто разів, щоб одповіли
 На запитання тяжкої мої,
 На котрі наше все знаття земнее
 Не мало сили одповіді дати.
 І ви так само лагідним промінням
 Світили, ви тремтіли в високости,
 Чудовні очі, в котрих одбивалась

Одвічна, невмируща, вища думка...
 І думка та міні не одкликалась;
 І ви, дивившись, таїну ховали...
 О, хто ж, о, що ж міні промовить слово?
 О, земле пишная, тебе питаю!
 О, небо, золотом затканий блакитє;
 До тебе я звертаюся з питанням!
 О, все створіння дивнеє, безкрає!
 Скажіть міні, навіщо ви безсмертні?
 Навіщо вам кінця нема й почину,—
 Вам, що душі не маєте, ні думки!?
 А я, між вас розумная істота,
 Я мушу вмерти, за хвилину зникнуть;
 Я, що вас можу розумом дізнати,
 Я, що даю вам мення і названня
 І розріжняю в вас добро і зло,—
 Я мушу вмерти!.. І той самий час,
 Що я ділю на роки, дні й години,
 Мене в ніщо поверне... Горе, горе!!
 Але ж душа моя бажає жити,
 Але я хочу чути й знать до-віку,
 Дивитись на оцю красу створіння,

Втішатись радістю правдивих діл
 Боліти й мучитись, неправду зрячи!
 І все те—довго, довго... віковично...
 Та ні, дарма бажання,—за хвилину
 Увірветься життя коротка нитка,
 І за хвилину вже мене не стане:
 Нема очей, що бачити хотіли,
 Немає розуму, що знання прагнув,
 Немає навіть самого бажання...
 Кінець... Ніщо... Ніщо, та й годі. Так!..
 Але як так, нащо було родитись?
 Навіщо це життя тоді здалося?
 Коли не вічність, то не все одно
 Хіба, що рік, що десять, що нічого?
 О Мойро, Мойро! люта неблаганна!
 Замість безсмертя людям ти дала
 Даремне бажання, а надію
 Лишила тим, хто розумом дитина.
 О, одбери ж од мене розум мій,
 Дай вірити тому, що бути не може!
 А без цієї віри я не можу
 Щасливим бути в цім житті злиденнім...

II.

Нащо здалось міні мое життя?
 Хіба на те, щоб дождати смерти,
 Та долі дякувати за кожний день,
 Що з ряду довгого віків одвічних
 Вона міні скотіла одступити?..
 Але навіщо цей нікчемний жарт?
 Хіба не краще так сказати долі:
 „Візьми твій дар нікчемний,—ось де він;
 Не хочу я твоєї милостини!“
 Сказати... так... Сказати зміг би я,
 Але де сила, щоб оте справдити?
 Хіба зробив би я не навпаки,
 Коли б прийшов страшного час сконання,
 Хіба б я не сказав: „о, підожди,
 Моя ти смерте, дай іще пожити
 Хоч рік один, хоч день, хоча хвилину!..
 Ні, не тому життя свого рішатись,
 Хто тільки вічністю задовольниться.
 О, що ж робити, щоб і смерть саму
 Перемогти і долю одурити?
 Невже немає способу такого?

Ні, кожний умира, і ряд віків
 Його без жалю забуттям покриє.
 О, що кажу я? що кажу? Хіба ж
 Усіх покрило забуття собою?
 Хіба таких на світі не було,
 Що їх ім'я віки переживає?
 О, Ахілесе! Гекторе! Патрокле!
 О, тіні велетнів славетних наших!
 О, славні творці-поети вмерлі!
 Немає вас,—а слава ваших діл
 Пережива людські покоління!
 І ймення ваші в пам'яті людей
 Зостануться на-віки незатерті,
 А будуть завш поверх усіх імен!
 Так масло чистее в воді не тоне.
 Хоча б налив на його ціле море,
 Воно спливе наверх так само чисте!
 Так сонця ясного не скриють хмари.
 Нехай зберуться скрізь на цілім небі,—
 Розійдуться вони—і знов, як перше,
 Воно засяє світлом променистим.
 О, велетні-герої! вас згадавши,
 Я душу смутную свою розважив.
 Так, значить, можна смерть перехитрити,
 І хоч не жити справді на землі,
 Та все ж себе частину тут покинуть
 І частку ту, ім'я, зробить безсмерним.
 Нехай же приклад ваших славних діл
 Навчить мене й мое ім'я прославить,
 Щоб, переживши самого себе,
 Зостався я на-віки в згадці люду.
 О, я зроблю велике щось таке,
 Що буде більше над діла героїв.
 І піднесуть високо всі віки
 Над всі імена ім'я Герострата!..

III.

Ні, не міні творить діла славетні
 І не міні прославити себе!..
 Чи єсть нещастя більше, як бажати
 Вчинити щось велике—й не змогти
 Найменшого вчинити навіть діла?!
 Недавно ще я думав, що ізможу
 Великим ділом здивувати землю,
 І вже тепер напевне я дізнавсь,

Що я не зможу вдіяти нічого,
 Що вдався я нездатний ні до чого.
 Був час—я думав, що військова слава
 У бої з ворогом мене покриє...
 І що ж?—У першій бійці з ворогами
 Я втік: перелякався смерті... Так
 Нікчемний раб од батога тікає.
 Я побоявся, що сконаю нагло,
 Не вдіавши великого нічого
 І невимовний жах поніс мене
 Од бою страшного геть-геть далеко,
 І вже не скоро я опам'ятався.
 Я кляв себе, я з себе глузував,
 Я сам себе соромився, та діла
 Не можна вже було вернути. Потім
 Я думав ще поезії оддатись,
 Але з моєї першої поеми
 Усі сміялись тільки; скоро й сам
 Побачив я, що я й на те нездатний.
 За інше вже я навіть і не брався:
 Я знав кінець, іще й не починавши...
 І от тепер до першого страху
 Перед нікчемністю й небуттям вічним
 Ще долучилася жадоба помсти...
 Кому—не знаю: не богам Олимпа,
 Бо їм не вірю я; не другим людям,—
 Бо знаю я, що не повинні люди;
 Але жадоба невгамовна помсти
 За власну нікчемність, як огонь,
 Пече мене і не дає спокою.
 А перше жадання діл великих
 Не згасло теж і груди розпалює...
 О, що ж зроблю я? що зроблю тепер
 Я, що нічого ізробить не можу?
 Чи я стерплю, щоб вічність тим дісталась,
 Хто навіть і не думає про неї?..
 Хто, може, й це життя вважає довгим?!
 Ха! ха!.. тим навіть, хто не жив ніколи,
 Дістанеться хвала людська на-віки...
 Безсмертні, бач—Кроніон! Гера! Феб!
 І Артеміда!—всі вони безсмертні,
 Хоч зовсім не були, а Герострат,
 Котрий не важить їх усих ні за що,
 Той—ефемерная істота!.. Навіть
 Цей храм, цей свідок заблуду людського,
 Бездушная будова, що звели

Такі ж, як я, створіння ефемерні,
 І той переживе віків багато,
 Стоятиме й тоді, коли мої
 Кістки потліють і ім'я загине...
 О, страшно як! мішається мій розум...
 Невже нічого я?..

Знайшов! знайшов!

Не ділом хвальним я себе прославлю—
 Нехай страшне, нечуване злочинство
 Ім'я моє вікам перенесе;
 Нехай усяк, здригнувшись од жаху,
 Страшне ім'я промовить: Герострат!
 Нехай діди, розказуючи внукам
 Про вчинок мій, їм скажуть: це зробив
 Безумець Герострат...

Але до діла!

Цей храм, що будувався стільки років;
 На котрий стільки сил зложили люди
 І часу стратили, і скарбів всяких,
 Котрий стоїть окрасою землі
 І славою безсмертної богині,—
 Цей пишний храм, цю святощ для народів,
 Зруйную зараз я в одну годину!..
 Всі сплять кругом... Ніхто не перешко-
 дить...

Я зараз же...

(Віжить до храму й викресує огонь).

Огонь—ось хто допоможе
 Міні моє вчинити діло! Ну ж,
 Пали мерщій цю гордую будівлю!
 Нехай вона скалками розлетиться
 Й розсиплеться. Руїною страшною
 Свое ім'я спасу я од руїни!..

(Підпалює храм).

Готово вже! Тепер ніхто не зможе
 Мого страшного діла зупинити.
 Горить! горить! о як загоготіло!
 Ха! ха! ха! ха! ха! Безсмертна Артемідо,
 Рятуй свій храм! Чого ж ти не рятуюєш?
 Адже безсмертна ти, адже могуча,
 А Герострат—нікчемнеє створіння!
 Ха! ха! як легко я твою велічність
 Нікчемністю своєю переміг!
 Ага, шкварчить! ха! ха! ха! ха! нехай,
 Нехай ще краще розгориться. Потім,
 Коли тут камня цілого не стане,

Піду і обявлю своє ім'я.
 Ха! ха! ха! ха! чому раніш не знав я,
 Що легко так безсмертним можна стати?
 Тепер безсилий час мого ім'я
 Не зможе стерти з пам'яті людської
 І скрізь, де знатимуть діла героїв,
 Згадають теж безумця Герострата,
 (У храмі починається галас і біганина.

Гасять огонь).

Що? гасите? ні, пізно, пізно вже:
 Не загасити вам моєї слави!
 Вона безсмертна! чуєте?—безсмертна!!

У К Р А Ї Н А.

(Марш)

Наша славна Україна,
 Наше щастя і наш рай!
 Чи на світі є країна
 Ще миліша за наш край?
 І в щасливі, й злі години
 Ми для неї живемо,
 На Україні й для України
 Будем жити й помremo...
 Не змогли нас супостати
 Взяти в кайдани свої:
 Ми бороним наші хати,
 Наші тихі гаї.
 Не вмирає наша слава,
 Не вмирає наша честь,
 Бо живе в нас сила жвава,
 Бо робітники в нас єсть.
 Гей, хто хоче всім свободи,
 Поеднаймося, як брати!
 Сонцем правди, світлом згоди,
 Боже, шлях нам освіти!
 Хай забудеться недоля
 І неслава давніх літ,
 Щастя ж рівне, й рівна воля
 Засіяють на весь світ!

Г Р І Ш Н И Ц Я.

Твій знівечений вид, позападалі очі,
 Де обвели свій слід прожиті грішно ночі,
 І безсоромна річ, і навісна хода—
 Все те гидливости в міні не прокида.
 Я не жахаюся, мов гадини якої,
 Тебе, принижена, занедбана всіма!
 Нема в моїй душі к тобі зневаги злої
 І слів докірливих на язиці нема;
 Мене великий жаль і дума обіймає
 Про молоде життя, що марне пропадає;
 Оповіда міні твій помарнілий вид
 Про те, як не з добра ти занедбала стид;
 Як горе—й не одно—твої дівочі літа
 Спіткало, й ти його стерпіти не могла,
 Бо молода була, не бачила ще світа,
 І ти шляхом гріха, заплющившись, пішла.
 Недоля зла тебе в страшну безодню пхнула;
 Упала в неї ти, упала і забула,
 Чи є відтіль назад надія вороття
 До щастя першого, до чесного життя...
 І думку навіть ти про те од себе гнала,
 Шукала забуття, а думка мимохідь
 З самого дна душі марою виринала,—
 І довго не могла ти серцем зачерствіть...
 Але тепер ти вже загинула на віки,
 І шкода так тебе, занедбана всіма!
 Росте в моїй душі до тебе жаль великий,
 А слів на язиці докірливих нема.

О р е л.

Широким помахом крил дужих своїх
 Високо піднісся орел сизокрилий,
 Все вище та вище—до хмар золотих,
 Та й хмари високі його не спинили.
 Злетів він над хмари й гукнув відтіля;
 „Гей! хто ще за мною? до сонця полинем!“
 Та поклик могутний хоч чула земля,
 Ніхто не озвався за кликом орлиним.
 А сам він ще вище тоді полетів,

Аж поки зовсім од землі заховався.
 Він дихав повітрям надхмарних країв,
 На сонце дивився і в світлі купався,
 І рвався ще вище, але вже не міг—
 Не стало ні сили, ні крилам підпори...
 І смуток великий орел перемиг,
 І тихо спустивсь на високі гори.
 Тоді зрозумів він, що син він землі,
 Що буде на віки до неї прикутий;
 Але його небо манило здалі
 І вічно про його не міг він забути.
 І в час, як нудьга обгортала його,
 Як гидко ставало на землю дивитись,
 Літав він за хмари до сонця свого,
 Щоб ясним промінням на волі упитись.
 А втомлений—знову на землю сідав,
 На гору високу край темної кручі,
 І другим створінням земним повідав
 Про небо, про сонце, про зорі блискучі.

ПАТРІОТА ІВАН.

Що за славний патріота
 Наш Іван, як би хто знав!
 Тільки що роззявить рота,
 Про народ уже й почав;
 А казати промову стане,
 То й не жди, щоб був кінець.

Патріоте наш Іване,
 Ти, їй-Богу, молодець!

В його дух зовсім народній:
 Не пізніш, як за сім рік,
 Стане він (хоч благородний!)
 Говорити, як мужик;
 Ще й книжки писати стане
 Про народ наш Іванець.
 Патріоте наш Іване,
 Ти, їй-Богу, молодець!
 Він читав книжок багато,
 Зможе де-що й цитувати;
 В голові його напхато
 Стільки, що й не розібрати.
 Стріне трудність—тільки гляне,
 Вже й знайшов їй рішенець.

Патріоте наш Іване,
 Ти, їй-Богу, молодець!
 Працю він шанує дуже,—
 В праці все, мовляв, лежить.
 Тих, хто батьківщині служе,
 Скрізь він радий похвалить.
 Він і сам колись пристане
 До роботи... в гаманець.
 Патріоте наш Іване,
 Ти, їй-Богу, молодець!

НЕПЕВНІСТЬ.

Якби знаття, що треба жити
 І сподіватись, і бажати,
 То жив би так, щоб кожну мить
 Для цілі одної оддати,
 Щоб і хвилини не згубить,—
 Якби знаття, що треба жити!
 Якби знаття, що все дарма,
 Що в руху вічному створіння
 Мети ніякої нема,—
 Навіщо радощі й боління,
 Навіщо нам і жизнь сама,—
 Якби знаття, що все дарма!

ПРИГОДА.

Я над берегом пишним Дніпровим
 Під кущами самотний сидів,
 І в моїм гаманці шагренівім
 Було цілих п'ятнадцять рублів.
 Я сидів і дивився на воду,
 І про речі поважні гадав:
 Про призначення людського роду.
 Про значіння моральних об'яв.
 Я казав: „Бесперечно, людина
 Є вінець для створіння всього:
 О, яка чудова картина—
 Його розум, моральність його!“
 І я став на цю тему гадати,
 І не міг я втриматись од сліз,

І щоб хустку до носа дістати,
 Я в кишеню рукою поліз.
 Але... гвалт! де ж гаман мій подівся?
 І я сльози ще дужче пустив,
 Головою на руки схилився
 І засмучений так говорив:
 „Хоч людина chef d'oeuvre у природи,
 А злодюга—створіння вінець,
 Але... нащо ж робить такі шкоди
 І навіщо тягти гаманець?!”

ІДЕАЛЬНИЙ ПУБЛІЦИСТ.

Він пише сміливо, не боячись нікого...
 Слабого.
 Усе, що вказує йому його натура...
 Й цензура.
 Він може написати філіпіку завзяту...
 За плату.
 Він скаже, що згола порядки всі лихії...
 Чужії.
 Що стогне весь народ, тяжким забитий
 горем...
 За морем.
 Він біди згадує країв усіх нещасних...
 Крім власних.
 Він пише, як зробити, щоб став багатшим
 кожний...
 Вельможний.
 Він хоче, щоб народ ізмалку міг нав-
 чатись...
 Вклонятись.
 Він прагне, щоб і пан придбав потрібні
 знання...
 Здирання.
 Не вмів він брехати і дурно гроші дерти...
 По смерті.

ГОРЕ ПОЕТА.

Люди добрі! пожалійте
 Бідолашного піту,
 Що од горя, од наруги

За сльозми не бачить світу.
 Розкажу вам все: учора
 Я зайшов собі в крамничку,
 Щоб на вечір запастися—
 Лойову купити свічку.
 І гидкий, поганий крамарь
 (Чи бува що в світі гірше?!)
 Загорнув міні ту свічку
 У мої чудові вірші!
 Од зневаги, од досади
 Не заснув я цілу нічку...
 Боже! у мою поему
 Лойову вгорнули свічку!
 Ту поему вірш по віршу
 Я складав старанно, пильно,
 Перелічував трохеї,
 Розміряв їх так прихильно;
 Роскудовчивши волосся,
 Не одну писав я нічку...
 І в чудовую поему
 Лойову вгорнули свічку!
 Я, скінчивши ту поему,
 Сам одніс її в цензуру,
 Сам продав її в книгарню,
 Сам продержав коректуру.
 Видавець міні за неї
 По копійці дав за стрічку—
 І в такий увір коштовний
 Лойову вгорнули свічку...
 Ні, не хочу більш терпіти
 На землі неправди злої,—
 Хай же смерть мене сховає
 Од наруги навісної!
 Напишу останні вірші,
 Та тоді із мосту в річку.
 Як? в мої чудові твори
 Лойову вгорнули свічку!..
 Напишу я в заповіті:
 Хай сховають мене в полі,
 Хай високий хрест поставлять,
 Щоб виднівсь на всім роздоллі.
 На хресті ж, на вічний спомин,
 Мідну хай приб'ють табличку
 І напишуть: „В його твори
 Лойову вгорнули свічку.”

НАЙДОРОЖЧА ПЕРЛИНА.

Бачив я усякі перли

І коштовні самоцвіти;

Але єсть одна перлина,
Що з усіх найкраща в світі.

Купувать її не можна,

Або нею торгувати;

Її часто мають бідні

І частіше, ніж багаті.

Ту перлину не дістати
Ні з печер землі, ні з моря:
Тільки той її знаходе,
Хто чутким родивсь до горя.

Одібрать її не зможе

Ніяка злоба несита.

Перла та—сльоза святая,
За нещасний люд пролита.

ДО ПОЕТА.

(Посвята всім голодним поетам)

Поете, не хвались, чи маєш хліб, чи ні!
Якее нам до того діло?

Весь обовязок твій—складати нам пісні,
Але не дбать про власне тіло.

Не будем ми питать, чи їв ти, чи не їв,—
Чи ліпше нам, чи гірш од того?

А, може, загуде ще краще віщий спів
З харчів Антонія святого!

Коли сатирик ти, то голод добрий тим,
Що дасть сатирі більше злости;

Як лірик ти, то знай, що з черевом легким
Літати легше в високоци.

Голодний день-у-день, або хоч через день,
Зміцниш ти в утлім тілі духа,

І гостро так утнеш, що од твоїх пісень
Ми всі позатуляем уха,

І скажем: „Песимізм в зображенню життя
В йому занадто розвинувся,

А справжній був поет, та шкода, що пуття
Не буде з його, бо схитнувся“.

І пожалкуємо, бо добрий ми народ,

Бо добрість—наша певна хіба:

Нераз, наслухавшись сумних яких пригод,

Ми раді навіть дати хліба.

А ти не дбай про хліб,—то був би з тебе
глум,—

Тобі бо їсти не подоба:

Ти джерело пісень, творець високих дум,
А не звичайная особа.

Втішайся ж нектаром, амброзію гитай,
Співай, та тільки щоб не сумно,

Бо в вік наш поступу журитись через край
І непрактично, й нерозумно.

А як, знесилившись, ти ляжеш у труні,
Тоді то нам тяжкі клопоти!

Складати некрольог, хвалить твої пісні
Й твої нескінчені роботи.

Ми будем битися за те, хто ближчий був,
До тебе з нас, як жив ти в світі;

Ми будем плакати, що рано полинув
Ти геть од нас у пишнім цвіті.

І слово кожне, яке еси прорік,

Смутить нам буде серце бідне;

І так тужитимем, аж поки нам за рік
Про тебе пам'ять не обридне.

ЛЮДСЬКІСТЬ.

Я вірю в кращий час, але душа болить:

Хотілось би тепер, у цю славетну добу
Душею підвестись, зрадіти хоч на мить,
Як не людей знайти, то хоч людську подобу.
Героїв час минув...—що ж, будемо й без
їх!..

Але невже нема ні искорки чесноти?
Невже, крім пишних фраз та поривів
дрібних,

Нічого вже нема в найвищій істоті?

Ми раді за прогрес, і от до всіх країн
Ми на вистави йдем з культурністю своєю.
Коли ж той буде час, що більше, ніж ма-
шин,

Ми виставим людей з високою душею?
Чи близько ті часи? А вже земля стара,

Вже підтоптались ми на довгій тій дорозі.
Чому ж не бачимо тих правди та добра,
Що так обридли вже в поезії й у прозі?
Ми розумом міцні, наш розум дав нам лад.
Ми й непросвічених умієм просвіщати,—
І от, щоб наш прогрес не одступив назад,
Повинні ми держать набитії гармати.
О, розум,—ось наш Бог! Ми по стількох
віках

Таки знайшли його й утішили людину;
Та ставши мудрими, ми кинули на шлях
Найкращої душі людської половину.
Немає серця в вас. Колись кохались ми,
Хоч без теорії, та широко, серцем чистим;
Тепер міркуємо над світом і людьми,
І над машинами, й над щастям особистим.
Найкращі пориви, гарячі почуття
Розсікли ми ножем холодним міркування
І склали ми собі розмірене життя
Без глибини думок, без сили поривання.
Немає творчости, поезія в багні,
І філософію тепер ми осміяли.
А геній—нащо він для рою комашні?—
Нам будуть фабрики кувати ідеали.
І сумно за наш час, і шкода тих віків,
Що ніби нам дали великі успіхи;
І хочеться, скоріш щоб промінь заяснів,
Щоб серцеві знайти хоч небагато втіхи.

Божий приклад.

„Працюй, Іване,—пан казав,—
І не вважай на втому:
Од Бога нам такий закон
В його пісьмі святому.
Адже ж сам Бог шість днів робив,
Поки скинчив роботу,
Спочив же тільки в сьомий день
Од праці та клопоту“.
Іван спинивсь на борозні:
— „То річ, мосьпане, друга!
Одно—творити язиком,
А друге—перти плуга.
Але за прикладом святим

Я радий поспішати;
Скажіть же, що робив Господь
В день восьмий і дев'ятий?“

С Е Н А Т О Р.

(З Беранже)

В мене жінка—честь моя і слава,
Очі в неї, як зірки, горять.
Через жіночку добув я права
Дорогого пана другом звать.
В самий день, як з нею повинчався,
Я з самим сенатором спізнався.
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!
Ряд подій його—передо мною.
Вже ж таких, як він, нема, на жаль!..
Із моюю Розою зімою
До міністра їздив він на баль.
А мене де-небудь як спіткає,
Зараз перший руку простягає.
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку,
Біля Рози вдатний він на жарти,
Знає, чим її розвеселить.
А зо мною часом грає в карти,
Як вона заслабне та лежить.
Іменин моїх не забуває,
В день нового року нас вітає.
Маю щастя нечуване,
Маю честь велику!
Ах, вельможний, ясний пане,
Ваш слуга до віку!
По обіді іноді зімою
Сидимо ми. Сніг страшний мете.
Він до мене з ласкою такою:
— „Чом же ви в проходку не йдете?
Будьте, друже мій, без церемоній!
Я вам дам свою карету й коні.“

Маю щастя нечуване,
 Маю честь велику!
 Ах, вельможний, ясний пане,
 Ваш слуга до віку!

Раз у вечері притьмом намігся
 Та й повіз нас до свого села.
 Пив я там вино, що аж знемігся...
 Роза в іншій хаті спать лягла.
 Та найкраще ліжко в тім будинку,
 Одступив він для мого спочинку!

Маю щастя нечуване,
 Маю честь велику!
 Ах, вельможний, ясний пане,
 Ваш слуга до віку!

Як у мене хлопчик народився,
 Я за кума попросив його.
 І якби тоді хто подивися,
 Як він пестив хлопчика мого!
 І цілує, й на руках колише...
 Певно, в заповіт його запише.

Маю щастя нечуване,
 Маю честь велику!
 Ах, вельможний, ясний пане,
 Заш слуга до віку!

У компанії він любить сміхи;
 Я ж буваю гострий на язик:
 На обіді якось, для потіхи,
 Я пришив йому такий гаплик:
 — „Кажуть, що моя до вас шаноба
 Додала міні... ріжки до лоба.“

Маю щастя нечуване,
 Маю честь велику!
 Ах, вельможний, ясний пане,
 Ваш слуга до віку!

На печі.

(Українська патріотична дума)

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
 Але завше я був патріотом,—
 За Україну мою чи то вдень, чи вночі,
 Мое серце сповнялось клопотом.
 Бо та піч—не чужа, українська то піч,

І думки надиха міні рідні;
 То мій Луг дорогий, Запорожська то Січ,
 Тільки в форми прибралась вигідні.
 Наші предки колись за-для краю свого
 Труд важкий підіймали на плечі,
 Я ж умію тепер боронити його
 І служити, не злазячи з печі.
 Еволюція значна зайшла од часів,
 Як батьки боронились війною,—
 Замість куль і шабель у нових діячів
 Стало слово гаряче за зброю.
 Може, зброя така оборонить наш край,
 Але й з нею прекепська робота—
 Ще підслухає слово якесь поліцай
 І в холодну завдасть патріота.
 Та мене почуття обов'язків своїх
 Потягає служити народу;
 Щоб на душу не впав міні зрадництва
 гріх,

Я знайшов собі добру методу.
 Так нехай же працюють словами й пером
 Ті, що мають дві шкури в запасі...
 І, розваживши так, я оддався цілком
 Праці тій, що єдине не часі.
 На таємних думках та на мріях палких
 Я роботу народню обмежу;
 Та за те ж для добра земляків дорогих
 Я без мрій і хвилини не влежу.
 І у мріях скликаю численні полки
 З тих, що стати за край свій охочі,
 Слово ж маю на те, щоб ховати думки,
 Як що зраджують їх мої очі.
 До письменства я кличу,—звичайно, в
 думках,—

Щоб світило над нашою ніччю,
 Хоч, на жаль, мати книжку народню в
 руках

Я признав небезпечною річчю.
 О, країно моя! я зв'язав свій язик,
 Щоб кохати безпечно ідею.
 Але в грудях не можу я здержати крик
 У годину твого ювілею:
 „Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
 І вмирати не має охоти:
 Кожна піч українська—фортеця міцна,
 Там на чатах лежать патріоти“.

Слава ж нам! бо коли б дух народу погас,
 Не стерпівши свого лихоліття,
 То по йому хоч по два примірники з нас
 Дочекають нового століття.
 Слава нам! хоч би вмерла Україна колись,
 Її слід буде легко шукати;
 А щоб краще на вік ті сліди збереглись,
 Буде зроблено з нас препарати.

ЦАРЬ ГОРОХ.

(З Беранже)

Колись був славний царь Горох,
 В історії не знаний.
 Без слави добре спав за трьох,
 Немов простий підданий.
 Замість корони тільки й мав
 Ту шапочку, що надівав,
 Як спав.
 Ах, ах, ах, ах! ох, ох, ох, ох!
 Який був добрий царь Горох!
 Ох, ох!
 В хатинці жив він, добре їв
 Разів із п'ять на днину,
 Щодня державу об'їздив,
 Для того й мав шапину.
 Не мав озброєних вояк,
 Але держав він двох собак,
 Он як.
 Ах, ах, ах, ах! ох, ох, ох, ох!
 Який був добрий царь Горох!
 Ох, ох!
 Охоту мав він до пиття
 І пив зовсім не воду,

За те усе своє життя
 За благо пив народу.
 З вина він брав собі дохід—
 Од бочки глек, та й пив, як слід,
 В обід.
 Ах, ах, ах, ах! ох, ох, ох, ох!
 Який був добрий царь Горох!
 Ох, ох!
 Ніхто не вмів би так, як він,
 Подобатись дівчатам.
 Мабуть його не без причин
 Піддані звали татом.
 На рік разів чотири-п'ять
 За городом учив він рать
 Стрілять.
 Ах, ах, ах, ах! ох, ох, ох, ох!
 Який був добрий царь Горох!
 Ох, ох!
 Він не бажав нових країн,
 І був сусіда тихий;
 З законів тільки й мав один,
 Щоб кожний жив для втіхи.
 Народ при йому сліз не знав
 І вперше, як його ховав,
 Ридав.
 Ах, ах, ах, ах! ох, ох, ох, ох!
 Який був добрий царь Горох!
 Ох, ох!
 Портрет його, як знаєм ми,
 Ще приховавсь до нині,
 Тепер він вивіска корчми
 Найкращої в країні.
 Народ туди вчащає пить,
 І тільки той портрет уздрить,
 Кричить:
 Ах, ах, ах, ах! ох, ох, ох, ох!
 Який був добрий царь Горох!
 Ох, ох!

Людмила Михайлівна Старицька-Черняхівська.

Род. 1868 р.

На літературну українську ниву виступила в 1886 р., коли в альманасі (що видали у Львові Наталя Кобринська і Олена Пчілка) „Перший вінок“ були надруковані її поезії. Потім вона друкувала свої твори в „Правді“, „Житті і Слові“, „Зорі“, „Дзвінкові“, „Літ.-Наук. Вістникові“, „Складці“, „Розвазі“ і инш. Написала історичний романі „Перед Бурею“, друкований у Львівській „Правді“, а разом з батьком своїм, Михайлом Старицьким, низку історичних романів та оповіданнів з часів козаччини та гайдамаччини: гетьман Богдан Хмельницький, Буря, У пристани, Руїна, гетьман Іван Мазепа, Останні орли, Розбійник Кармелюк і другі (по російські). Перекладала й твори чужих пісменників; переклала чимало поезій Гейне. Родилась Людмила Михайлівна Старицька у Києві 29 серпня 1868 р. Освіту здобула в гімназії. Вийшла заміж за доктора Черняхівського. Тепер живе у Києві; якийсь час працювала у „Раді“. Написала критичні нариси з української літератури: „А. Е. Кримський“, „Леся Українка“, „Писання Б. Д. Грінченка“, М. М. Коцюбинський“ і історично-критичну статтю з нагоди 25-и ліття українського театру, яка була надрукована в журналі „Україна“; була співробітницею в „Кіевской Стар.“, „Русской Мысли“, „Русскомъ Богатствѣ“, друкує свої твори в „Літ.-Наук. Вістн.“ і инш.

Літературні джерела для біографії: 1) Відомости, подані особисто письменницею; 2) „Вік“, т. 1, (1902).

Сповідь Наливайка.

(З Рилеїва)

О, не кажи, чернець святий,
 Міні про гріх—це не до-речі;
 Нехай і гріх, і гріх тяжкий,—
 Ти тільки марне тратиш речі.
 Щоб Україні дорогій
 Здобути иншу, кращу долю,
 Щоб повернуть народу волю
 І визволить край любий свій—
 Гріхи татар, гріхи ляхів,
 І перевертнів уніятів,
 І душогубства всіх сарматів
 На себе б я приняв без слів.
 Та що міні в твоїх покутах!
 Найгірше пекло, старче, знай,—
 Міні Україну бачить в путах,
 А вільною вбачати—рай!
 З дитинних літ в душі моїй
 Палав огонь за волю встати.
 Міні пісні співала мати
 Про незабутній час, святий,
 Коли неволею закутий,
 Ще не ходив козак у путах,
 І шиї мовчки не хилив
 В ярмі ганебнім, нерозривнім,
 А з ляхом в спільці любо жив,
 Як вільний з вільним,
 Рівний з рівним.
 Та все те зникло, мов омана,
 І вже давно пізнав козак
 У спільниках своїх тірана.
 Швед, уніят, литвин, поляк,
 Мов шуляків неситих зграя,
 Нас рвуть і шарпають що-мить.
 Та що їм стогін всього краю?—
 Закон в Варшаві міцно спить...
 З того часу в душі буяє
 Ненависть тяжка до ляхів,
 В очах палає хижий гнів,
 В неволі серце замерає.
 І в ясний день, і в темну ніч
 Чіюсь таємну чую річ.
 І стежить скрізь вона за мною,
 І не дає міні спокою,

Ні в вільних волею степах,
 Ні серед брязку й гуку бою,
 Ані в святих моїх церквах.
 „Вставай!“ я чую що-хвилини,
 „Вставай на ворогів України!“
 Того, хто перший з-під ярма
 На самовладців меч здійма,
 Я знаю,—скрізь жде смертна доля...
 Мене осуждено, то так.
 Але скажи, коли і як,
 Де здобулась без жертви воля?
 Загину я за рідний край,
 Я почувую те і знаю,
 І серцем, повним щастя в-край
 Я свій талан благословляю!

* *
 * *

З Гейне.

Як станеш, ти любко, подружжам моїм,
 То заздрить тобі буде варто:
 Полине життя твоє святом ясным,
 Все радість, та сміхи, та жарти!
 І лайся, і сердься,—що хочеш, роби—
 Терпітиму й бурі великі.
 Коли ж не хвалитимеш... вірші мої—
 Покину тебе я на віки!

Наді мною ліс шепоче.

Наді мною ліс шепоче,
 Біля ніг струмок біжить,
 І, мов спогади минулі,
 Листя жовтее летить.
 І шепоче ліс старезний,
 І струмок дзвенить міні:
 „Годі, годі, дурню, марить
 Про кохання та пісні!
 Все на світі цім—хвилиenne
 І довічного нема:—
 Швидко серце твоє вільне
 Здавить кригою зіма,

Згасить в серці племінь віри,
Зтишить думи, знищить все,
І високі всі заміри
Геть по вітру рознесе!*

З НАДСОНЯ.

У сні міні марилось небо,
Все в зорях яскравих кругом.
І журно похилені верби
Над ясно-блакитним ставком.
Будинок твій білий в гайочку
У кетягах рясних бузка...
В вікні твоя постать біліла
Хороша, сумна та струнка.
Ти плакала,— ясні перлини
Бреніли на ясних очах,
І плакали пишні троянди,
Й ридав соловейко в кущах.
І з кожною тою сльозою
Край ніг твоїх в темнім гаю
Світляк самоцвітом займався,
І небо ронило зорю...

З САПФО.

Море сине та безкрає,
Ти далеко котиш хвилі
І в часи південні палу
Ти вколисуєш всіх нас!
Чом же ти, безкрає море,
Як Фаон у човні їде,
Не шепнеш йому з блакиті:
„Як Сапфо тебе коха!“
Вітре буйний, легкокрилий.
Ти літаєш геть усюди,
Ти несеш шляхом прозорим
Гостроносі кораблі.
Чом же ти в північну добу,
Коли мрії палють серце,
Не шепнеш Фаону стиха:

„Як Сапфо тебе коха!“
Сонце ясне та довічне,
Під твоїм живущим сяйвом
Підійма троянда чоло,
Ліс і поле ожива.—
Чом же промінем блискучим
Не растопиш криги серця,
Не шепнеш Фаону стиха:
„Як Сапфо тебе коха!“

З Гейне.

Отруєні пісні мої,—
Чи ж може инакше то бути?!—
В моє пишноквітне життя
Влила ти чимало отрути...
Отруєні пісні мої...
Нема тут ніякого дива:
Багато в цім серці гадюк,
І ти, моя зірко зрадлива!

* *
*

Вже блакитне сяйво світу
Виступа на небеса,
На похилені квіти
Впала теплая роса;
Гаснуть, бліднуть зорі ночі,
Перекинувся в небі „віз...“
І на змучені очі
Впали краплі теплих сліз...

З Гейне.

Ти такі книжки друкуюш?!
Любий друже, ти загинув:
Хочеш шану й гроші мати,—
Мусиш низько гнути спину.
Я не радив би ні за що
Про народ отак балакати,

Так балакать про попівство
І про пишних можновладців.
Любий друже, ти загинув!—
Язики попівські довгі,
Довгі руки мають дуки,
А народ—довжезні уха!..

З Гейне.

Під чорним вітрилом корабль мій пливе,
Кріз море бурхливе й страшне.
Ти ж знаєш, як темно в цім серці смутнім,
І тяжко так кривдиш мене!..
Невірне, мов вітер, серденько твое
Од мене до інших майне..
Під чорним вітрилом корабль мій пливе,
Кріз море бурхливе й страшне...

З Гейне.

І співи, і сміхи, і сонечко сяє,
І хвиля блискуча наш човен гойдає;
Сижу я між друзів, скрізь очі ясні,
І весело в серці і легко міні!..
Розбило наш човен на дрібязки море,
Не впливли друзі із виру, на горе...
Вони потонули в отчизні свої,—
Мене кинув борвій на берег чужий.
Знайшов я там човен ще кращий, пиш-
ніший,
В нім нове залася і спів чарівніший,
І хвилі чужії гойдають що-мить...
Як край мій далеко! Як серце щемить!
І регіт лунає, і стогнуть снастини,
І вітер суворий рида що-хвилини,
Останню зорю вже затемріло в-край...
Як тяжко на серці! Далеко мій край!..

З Гейне.

Скільки раз казав я долі:
„Не знесу цього ніяк!..“

І я зніс його... поволі...
Не питаєте тільки „як“?

З Гейне.

На скелі похмурій край моря сижу,
І сльози зринають без впину...
І чайки ті скиглять, і борвій рида,
І сиву зриває він піну.
Було в мене серце кохане колись,
Були і товариші милі...
Куди ж все поділось? Лиш борвій рида
Та пінуються грізні хвилі!..

З АСПІВ.

Гей, вставайте, пишні джури!
Ясні шати уберіть;
Співаки, беріть бандури,
До мого намету йдіть!
Кликачі, сідлайте коні,
Коні вірні та прудкі,
Причепляйте ви до броні
Сурми срібні та дзвінки!
Йдьте битими шляхами,
Світлий день і темну ніч,
Над лісами, над степами,
Кличте всім великий клич.
Ви збирайтесь, пишні гості,
Під розкішний наш намет:
Ми на княжому помості
Бучний вдаримо бенкет!
Давні струни в нас ся мають,
Що лишили нам діди,
В нашій кінві пак заграють
Володимирські меди.
І та кінва мусить бути
Так велика і важка,
Як широка наша слава
І як доленька тяжка.
Скрасим ми чоло квітками,
Пісню вільну утнемо,

І налиті медами
 Чарки вгору знесемо.
 Перша слава—то Перуну,
 Міцновладцю темних хмар;
 Голосніше ж грайте, струни,
 Богу пишному у дар!
 Друга слава—то Даждбогу:
 Завжди в промінях ясних
 Ту блакитную дорогу
 Він вершить на радість всіх.
 Третя слава—пишній Ладі,
 Щастю, радості, весні:
 У її вабливій владі
 І кохання, і пісні.
 А тепер, панове братці,

Тяжко-важко ми зітхнем,
 І за славу нашу зайшла
 Чарку повною хильнем...
 Панахиди нам не треба,—
 Бучну тризну справим ми,
 І полинуть аж до неба
 Пісні пишні та сумні.
 І в тих думках сивих встануть
 Наші славні мерці,
 Й турбувати їх не стануть
 Візантійській ченці!
 Кличте ж всю дружину вірну,
 Наливайте келех вщерть,
 Нашу славу неомірну
 Не оборе навіть смерть!..

ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ ЗАЛОЗНИЙ.

Род. 1865 р.

Перша надрукована поезія Залозного—„Сиротина“. Вона була уміщена в херсонському альманахові „Степ“ в 1886 р. Потім його твори друкувались в галицьких часописах, переважно в „Зорі“. Твори свої він підписував ріжними псевдонімами: З. Петрусь, Петро-Явір і инш. У „Зорі“ в 1887—89 р.р. було надруковано кілька його поезій, оригінальних і перекладів, оповідання: „Свічечка“, „Проти хвили“, „Студент“; іділія—проза „Діти“, водевіль „На досвітках“. В 1887 р. у Київі видано збірничок його поезій під назвою „Русалочка“, підписаний псевдонімом З. Петрусь. В 1906 році д. Маркевич видав у Полтаві його „Коротку граматику української мови“. Ще в 5-му класі гимназії Залозний переклав гекзаметром IV книгу Виргилієвої Енеїди і де-що з Овідія, та ті переклади десь загинули. Петро Федорович Залозний, син козака, родився 20-го грудня 1865 року в містечку Рашавці Гадяцького повіту (в Полтавщині). Вчився у Рашавській міністерській школі, потім в лубенській гимназії і в київській університеті. Свідома любов до рідної мови і рідного краю прокинулась в Залозного ще в третьому класі гимназії і він вже тоді почав писати поезії. Скінчивши в 1889 р. університет, Залозний учительовав в земських школах, а з 1897 р. перейшов в акциз, де служе й тепер.

ДНІПРО.

Не реве, не шумить,—
 Він притих, ніби спить,
 Розгорнувся кругом, наче море.
 І стоять по-над ним,
 Нашим батьком сидим,
 Мов заснули, високі гори...
 І приснилося їм,
 Дідуганам старим,
 Що пливуть козаки байдаками,—
 Що по тихій воді
 Козаки молоді
 До Скутари прямують човнами.
 Коли де не взялась,
 Од півночі знялась
 Чорна хмара, ураз налетіла...
 Заревіла вода,
 Сколихнулась земля,
 І об скелі ударилась хвиля...
 Грім гремить, блискавки,
 Наче стріли меткі,
 Раз по-раз вилітають із хмари,—
 Будять гори... Дарма!
 Вже нічого нема,
 Всни все, що було, все проспали!

ВІТЕР З ПІВНОЧІ.

Вітер з півночі реве завиваючи,
 Снігом дрібним замітає доріженьку...
 Серце од думок холоне, та жалібно
 Рветься з грудей у далеку чужиноньку...
 Там у ярах та лісах позамітаних,
 Жде мене друг мій... мій янголь сподіваний.
 Долю спокутує, марно блукаючи,
 Ілаче в самоті, мене дожидаючи...
 Лину я, лину в чужину до милого,
 Там його стріну дружиною вірною,
 Серцем гарячим, любов'ю безкраєю
 Вішу, пригрію я друга коханого!..
 Може... а може... ох, доленько лютає!..
 Може під снігом чужини холодної

Ліг спочивати, забувши про горенько...
 Може ні вітру, ні бурі не слухає,
 Може не жде вже ні друга, ні доленьки...
 Що це згадала я?.. Горенько, горенько!..
 Лину я, лину в чужину до милого,
 Там його стріну дружиною вірною,
 Серцем гарячим, любов'ю безкраєю
 Я і в могилі зустріну коханого!

З ЛЕРМОНТОВА.

Коли у погляді твоєму,
 Я бачу тяжкую печаль,
 Що з иншим ти не маєш долі,—
 Міні ні трішечки не жаль!
 Незрима горе отруїло
 Жизнь безнадійну твою,—
 І що ж?.. Я рад, що він не вміє
 Тебе любити, як я люблю.
 Коли ж в очах твоїх засяє
 Хоч промінь щастя і надій,
 Ох! потайне пекельне горе
 Тоді встає в душі моїй.

З ЛЕРМОНТОВА.

Зустрілися на схід сонця
 Дві хмароньки червоненькі:
 Побратались, покохались,
 Наче пара молоденька.
 Буйний вітер грізно віє,
 Дві хмароньки розганяє,
 Розлучає щиру пару,
 На край неба посилає...
 Сіда сонце за горою,
 Тихо, любо вітер віє;
 Зустрілися дві хмароньки,
 Зустрілися, счервоніли...
 Счервоніли од спомину,
 І без вітру, без негоди

Розійшлися, мов чужі,—
По-над сонцем мовчки бродять!..

В С А М О Т І .

Занудилась я у хаті
В самотині,
Та не хочеться й гуляти
Без дружини...

Чи вийду я у садочок,
Поголяю,
Чи слухаю соловейка
Коло гаю,
Тільки візьме мене туга
З того часу,
Мов солодкої отрути
Напилася...

Не слухаю, не дивлюся,
Тільки лину
Усім серцем і душею
На чужину...
Не піду ж я без дружини
Й поголяти,—
Собі горенька та жалю
Завдавати...

З А С Е С Т Р О Ю .

Мабуть доля моя
На роспутті зросла
Пустоцвітом при битій дорозі,
Що не дав міні Бог
Ні життя, ні пуття,
Ні сестрички, ні брата небозі!..
Не без батька зросла...
Та ще й мати жива...
Мов сміятися рада недоля,—
Хоч і рідні вони,
А, мов злі вороги,
Завдають міні жалю та горя...
Не злюбили вони

Та й голубки сестри,
Що знання і освіти шукала,
І не мали жалю,
Як сестричку мою
Доконала недоля до краю!..
Ой, кохана ж моя
І подруга, й сестра,
І порада, й надія єдина—
Од тяжкого життя
Спочивати пішла
У неждану і ранню могилу...
І обличчя її
Коло мене стоїть,
Мов веселка, ось-ось де витає...
І та пісня сумна,
Голосна, жалібна,
Що над нею в останнє співали,
Як до ями несли,
Загортали в землі,
Мов ножем, мою душу вражає!
Як холодна земля
Ій на груди лягла
І вагою її придушила,
Так недоля моя
Давить серце моє,
Добиває останні сили!..

З Н Е В І Р Ь Я .

Ждала ти мене,
Наче янгола,
Дожидалася
Друга жданого...
А діждалася—
Роздивилася,
Об житті своїм
Зажурилася...
Що нема в міні
Раю жданого,
Сирота прийшов
Замісць янгола...
Ні красці в міні,
А ні розуму,

Талану нема
 В мене вбогого...
 Чи на сміх би став
 Тобі другом я?..
 На докір тяжкий
 Та на вічний жаль!..

В П А Р І.

Ліду я гаєм та й по-над ставом
 На ту могилу, де ми спізнались...
 З нею німою порозмовляю,
 Собі поради в неї питаю.
 Минуло щастя, як сон щасливий;
 Тепер я плачу у самотині...
 Колись кохались щиро та любо,—
 А як побрались, все те минулось...
 Ох, мій коханий, моя ти доле,
 Тобі обридло жити зі мною.
 Своім безкраїм, ширим коханням
 Я тобі, друже, світ зав'язала!
 Згину ж я, згину з горя тяжкого,
 Що не зуміла дати тобі долі...
 Тобі здалась я в іграшку коху:
 Жінкою стала,—не стала *другом!*..

* * *

Шла недоля степом—лугами,
 Ішла злиденна по-під гаями,
 Зайшла до мене в хату веселу,
 Забрала щастя з хати моєї...
 Забрала в мене мої надії,
 Дівочтво любе горем покрила!..
 Отрути-зілля дала напитись,
 Слізьми та горем мене впоїла!..
 Тепер з нелюбим живу я в парі,
 Літа веселі слізьми зливаю...
 Не клену батька, не клену матір
 І ні на кого не нарікаю!..
 Втопила душу в багні, в болоті,

Втопила розум в житті скорботнім;
 Тепер на світі ніщо не миле,—
 Місяць не сяє, сонце не гріє...
 Останок сили сльози убили,
 Молитись рада, але не вмю,—
 Кому ж молитись, кого благати?..
 Боже наш добрий, де Тебе взяти!?.

Чого я сумую.

Чого я так дуже сумую весною,
 Так тяжко сумую?.. Здається, того,
 Що відціль з тісноти кортить міні воля,
 Що мало для мене талану мого,
 Що лину душею у небо просторе,
 Літаю, шугаю у думках німих.
 А мрії рожеві, надії химерні
 В безсильній неволі розбуджують їх.
 Кругом усе любо цвіте, зеленіє,
 Кругом усе повно нового життя...
 А в серці отрута! в даремних змаганнях
 Зів'язали заміри, пропали літа.
 А в осені думи тихенько сумують,
 Не рветься до неба бажання моє,
 А серденько просить щоденної праці
 І повагом сміло до неї встає.
 Я в вітрі холоднім і в темряві ночі,
 І в гомоні листів пожовклих, сухих
 Вчуваю недолю братів моїх любих,
 Життя безнадійне й убожество їх..

* * *

Місяць та зорі на небі,
 Хмари легенькі плывуть...
 Все я забув,—та про тебе
 Тільки не вмю забути.
 От і здається, що знову:
 Чую розмову твою.
 Очі твої, як ті зорі,
 Дивляться в душу мою:

* *

Сиротина! Боже добрий, навіщо родилосьь!?
 Раде жити... Щире серце сльозами
 умилось.
 Піде шляхом, оглянеться... „Куди міні
 дітись?
 Без матері усі чужі—сирота на світі!
 „Покинула, моя ненько, на лиху годину!
 Чому мене не сховала в тісну домовину?“
 І застогне, і поникне бідне головою.
 Мов травиця, істоптана людською ногою.

—

* *

Оттак і дні мої минули,
 А я сумую та сумую.
 Засумував, а долю злую
 Украсили злидні... То ж була
 Хоч яка небудь, а тепер
 Уже ніякої нема...
 В душі голодний пугач вив,
 А в серці так, як в осени,
 Нема тепла, нема надії,—
 Усе змінюється, марніє
 І все однаково міні!...

—

С П О М И Н.

Ой, не зіходь же,
 Місяцю ясний,
 Не врази серця,
 На віки згасни!..
 Бо як ти сходиш,
 То в серце хиле,
 Немов отрута,
 Ллються спомини
 Про ту годину,
 Про тую долю,

Що вже не прийде
 Ніколи знову...
 Хоч би марою,
 Хоч на годину
 Прийшла, приснилась
 Доля зрадлива...
 Коли ж забуду
 Тебе, мій друже,
 Коли спочину
 Серцем недужим?!
 Куди не гляну,
 Тебе згадаю,—
 Жалем болючим
 Серце вражаю...

—

Н А Ш А С Л А В А.

Мов промінь весняного сонця,
 Між скелями Ети сумної
 Безсмертною славою сяє
 Могила святого героя.
 І Клію вінками із лавру
 Могилу ту рясно квітчає,—
 Поліг там борець напохитний
 За воленьку рідного краю.
 Нашадки його не забули,—
 Там моляться правнуки Спарти,
 І в муках блука по узгіррю
 Пекельна мара Ефіяльта.
 На горах славutih Дніпрових
 Чорніє висока могила,—
 Борця за братерство і волю
 Сховала там рідна країна...
 Народ його вислав за себе
 Боротися з кривдою злою,—
 Нерівня його не злякала,
 Не збила з дороги неволя...
 Онуки і правнуки скажуть:
 —Нема що нам заздрить на Спарту,—
 Ми мали свого Леоніда...
 І безліч своїх Ефіяльтів.

ПЛАТОН МИКОЛАЄВИЧ ПАНЧЕНКО.

Род. 1856 р.

Родився в селі Каменці, Малоархангельського повіту, Орловської губ., 16 листопаду 1856 р. Учився спочатку у дяка, потім у повітовій школі; був у 4 класі гімназії, переюгом перейшов у 4 клас реальної школи, діставши невеличку стипендію; на прожиття заробляв уроками, бооставсь од батька ще малою дитиною. Був 1 рік в Петровсько-Розумовській академії, 3 міс. в Пулавах, 4 семестри в Ризі. Лагодився бути учителем німецької мови та математики, але надії ці не справдились, і він почав зароблять собі на хліб приватними лекціями (уроками), опинившись спочатку в Астрахані, а далі живучи і в інших городах... Зараз д. Панченко живе в Ростові, над Доном. На літературну українську ниву виступив в половині восьмидесятих років,—тоді були надруковані його поезії в галицьких виданнях („Зоря“). Окрім того його поезії друковалися: в альманахах: „Нива“ (Одеса), „З над хмар і з долин“, (виданому під редакцією Миколи Вороного), в „Розвазі“ і инш. Де-які його поезії були підписані псевдонімом П. Таїсич.

Рідний край.

Чи тихим ранком в час предзорній
Луною з башти дзвін гуде
І в душу дівчині моторній
Веселу зграю снів веде;
Чи то в обідню годину
В блакиті вдумливій небес
Палає сонце й як дитину,
Цілує щиро чистий плес;
А чи вечірньою добою,
Далекий захід одгорів,
І повний місяць із собою
Отару зірок вже привів;
Чи соловейко заспіває
У запашному вишняку,
А спів далеко геть лунає
По срібловодому ставку,
Чи то зненацька в чорних хмарах
Величний грім загуркотить,
Й немов би то в таємних чарах,
Все зупинилося й мовчить;
А чи зімою хуртовина
Сніговим шаром все вкрива,
І неосяжна країна,
З усім живим, як нежива,—
Ти завжди, пишний, любий краю,
Моя Україно чарівна,
Мій злotosайний, тихий раю,
Для мене в світі—ти одна!
В тобі бо мрії молодії
Дитячих перших літ моїх,
В тобі найкращії надії
Найвищих думок молодих.
Ти силу ллєш міні у душу
І навівавеш супокій:
Для тебе тільки жити мушу,
А може й вмерти, краю мій!

Крилатий час.

Крилатий час летить у безліч років;
Помалу холодіє кров:

Зринають інші яви з усіх боків,
А що пройшло—того не буде знов.
Хоч іноді душа і починає снити:
Буле привабливо встає;
Його б хотілось ще раз пережити,—
Та на ту хіть—терпіння є.
Зоставим мертвим мертвих поховати.
Хай і теперешній от час
В безодню рине—інші доганяти,—
Що нам? нове чекає нас!
Забудьмо жалощі і сльози, і зітхання,
Настроємось на інший лад,—
Життя все йде—несе нові питання:
Не подамось од їх назад!
Збери ж усю природню силу
Та серце навстяж одчини;
Встань, друже, радісно назустріч ділу
Й живого духа не жени,
Бо прийде час і згине з своїм рухом
І збільшить він часи пусті;
Його не вловиш ти руками, ані слухом,
Бо він крилатий, як і ті.

—*—*—
* * *

Як би я знав її души пустоту,
То віри в неї я б не йнав,
За пестоці б я не продав чесноту...
Як би я знав, як би я знав!
Як би я чув, що розум полохливий
Міні в той райський час шепнув,—
Я б вільний був, хоч, може, й нещасливий...
Як би я чув, як би я чув!
Як би я міг усю зневагу щиро
Лукавій кинути до ніг,—
Я б знов вернув загублену віру...
Як би я міг, як би я міг!
Я дух згубив—зміняв його на жарти
І/в жартах розум потопив,—
А жарти ті і спомину не варті...
Я дух згубив, я дух згубив!
Я не живу, себе я зневажаю,
І як я гріх той свій назву?

Я знищив дух—одно лиш тіло маю:
Я не живу, ні, не живу...

* *
*

Вітерець, наче спить,
І кущів не хитне,
А дівча ген стоїть,
Невеселе, сумне.
Спомина, як жило
Од дитинства воно
І ні в чим не знайшло
Досі щастя свого.
От сльоза вже блищить
На щоці, як роса,
А на грудях тремтить
Шовковиста коса.
Коли чутно—луна
Жваву пісню несе:
Счервоніла вона,
Ожило в неї все.
По знаку, мабуть, був
Той співець уже їй,
Бо на душу натхнув
Цілу зграю надій.
Поки пісня лилась,
Вона вся була слух,

Навіть так береглась
Переводити дух.
Пісня зникла давно,
А дівча все стоїть,
Мов ще чує воно,
Як та пісня дзвенить...

Молодим сіячам.

Бажаю вам щастя—по серцю роботи,
Щоб вік вас не знали пекельні гризоти,
Щоб чистая думка у розумі чистім
До смерти світила промінням огнистим.
Бажаю вам щастя—по мислі дружини,
Щоб вас заспокоїла в злії години,
Щоб широ до серця палкого горнула
Та ласкою силу у душу вдихнула.
Бажаю вам щастя—щоб правда настала
Й для праці тернисті шляхи прочищала,
Щоб легше було вам боротись з бідю
Та кермувати людей до розвою!
Коли ж ви з народом, всі вільні й щасливі,
Забудете, друзі, години бурхливі,—
Згадайте про тих, що боролись до вас,
Прибиті, вам шлях показали рукою.

Михайло Бачинський.

Галицький поет Михайло Бачинський виступив на українську поетичну ниву у 1887 році, коли були надруковані його поезії в галицькій „Зорі“. Після того його поезії якийсь час з'являлись частенько, але згодом Бачинський замовк. Де-які його поезії визначаються справжнім поетичним настроєм, і шкода, що він перестав писати, бо з його з часом міг би виробитись гарний поет.

Непогода.

Мрачна, млава, темна хмара
Небо покриває...
Не знать, чи то день, чи вечір—
Сонце не сіяє;
Не блещуться малі зірки
На небі ясненько,
Не огляда біде личко
В ставку місяченько...
Мрака всюди розлягаєсь...
Землю оповила
В свої темні, непрозорі,
Широкої крила.
А дрібненький дощик кропить,
Туман налягає...
І тихенько з осикою
Вітер розмовляє,
Питається, чом замовкли
Веселі пташата,

Чом по воду до криниці
Та не йдуть дівчата?
І осика дивується,
А віти берези
Хвилюються і з листочків
Кануть рясні сльози.
Вітер тії сльози сушить,
Березу цілує,
І косами зеленими
Її ся любить...
І зжахнувся дуб старенький,
Гордо подивився
На березу, із котрою
Не рік вже любився...
І знов тихо починає
Дрібний дощ кропити,
Знов мережить густу мраку...
І я мрії мріти
Починаю... сумні мрії,
Як тая природа...

Питаюся, чи у серці
 Настане погода?..
 А чи мене молодого
 Приголубить доля,
 Чи закриє в непогоду
 Ворон серед поля?

ПОЕРАТИМОВІ.

Сумно, тужно соловейко
 Співав по долині,
 Його пісню голосною
 Почула дівчина.
 І дівчаті сумно стало,
 Воно затужило...
 Сумно собі заспівало,
 Йому одповіло.
 Я почув те, та й гадаю:
 Щаслив ти з журбою,
 Як затужеш де у гаю,
 Затужать з тобою...

ВПЕРЕД, ГАДКО!

Вперед, гадко! Час минає!
 Ми вперед ідем поволі:
 Треба швидче поспішати,
 Погулять, як вітер в полі,
 Щоб нові шляхи побачить,
 Щоб про їх ся розпитати,
 Щоб тії шляхи новіі
 Браттям иншим показати.
 Вперед, гадко! Скинь кайдани,
 Що тебе вони тримають;
 І вільная подивися,
 Як братчики проживають.
 Розпитайся місяченька
 Про їх долю і недолю,
 Про їх радости і муки,
 Про їх волю, і неволю.
 Розпитайся: хто то винен,

Що вони терплять, горюють?
 Чи їх діди, чи самі,
 Що на добре не працюють?
 Оттак добре нагадайся,
 Покажи їм шлях правдивий,
 Куди далі кермувати,
 Щоб народ наш був щасливий!
 Вперед, гадко! Час минає!
 А часу так мало маєм...
 Наша доля на порогах—
 Ми шляху до їх не знаєм...

МИНУЛИ ЛІТА!..

Минули літа, Україно мила,
 Як хрест на тебе поклали,
 Могучі крила як ти опустила,
 Як сили в тебе охляли!..
 Минули літа!.. А сироти-діти
 По тобі плачуть, ридають...
 Одежі не мають, щоб ся ogrіти,
 Давньої долі не мають!..
 Лиш брязкіт путів, лиш голос неслави
 По твоім краю кружляє—
 Мордує, лютує ворог лукавий,
 Твоїх діток зневажає!..
 Минули літа! А перед літами
 Недолі доля вітала,
 Прославила твої поля війнами,
 Про твою волю співала!..
 Згадаю тихцем часи ті щасливі,
 Словами сльози закрию...
 І виллю тугу, а думи тужливі
 В росі весняній умию...
 Хай блиснуть вони, як ясна зоря,
 Хай біль серденька розважуть—
 Хай мою тугу од моря до моря
 По білім світі розкажуть...

БРАТЧИКИ.

В чорнобривую дівчину
 Два брати влюбились;

Що-день божий під віконце
 Ходили, дивились:
 Чи не виглянуть із його
 Та карії очі,
 Біле личко, стан високий—
 Ті чари дівочі!..
 А дівчина із обома
 Тихо розмовляла,
 І до обох сміялася—
 З обох кепкувала!..
 Лиш не разом: тому в вечір,
 Тому в день казала
 Приходити... А сама
 Третього кохала!..
 Не пізнали ж цього браття,
 Що дівчина зводить,
 А дізнались, що той і той
 До одної ходить—
 Що обох вона приймає!..
 „Не жити нам, брате,—
 Обом в світі і одну
 Разом не кохати!
 Сідлай коня, пане брате,
 Ти свого, я свого,
 І війною наїдемо,
 На турка лихого!
 Хто вернеться—по рушники
 Пошле до дівчини!...
 Поїхали... Не вернулись
 З чужої чужини!..
 Оба разом в чистім полі
 Лягли головою,
 Й в труну думку одружитись
 Забрали з собою...
 І виросла думка тая
 Над їх головами
 Малюсеньким трибирвистим
 Цвітом—братчиками...

* *

Плаче сестра, побиваєсь:
 — „Братів не видати...
 Погинули—не дай, Боже,
 Й міні погібати
 День по дневі, ніч по ночі
 В сльозах і недолі...

Лучче вмерти... І лежати
 В могилі на полі.."

 І сталося, як хотіла!
 В гай квіток нарвати
 Вийшла та вже не вернулась...
 — „Братчиків шукати
 Пішла собі в світ широкий..."
 Так люди казали,
 Та вже більше сестри тої
 Люди не видали.

* *

По-між братчиками в полі
 Троянда зацвіла
 Тої ночі, і тихенько
 До їх говорила:
 — „Чому, братчики миленькі,
 Такі сумні стали?
 Чи од того, що нещасні,
 Одну кохали?
 Чому дивитесь на себе
 Оком не любови,
 А зависти жовтим цвітом?—
 За чорнії брови,
 Що з вас тільки сміялися,
 Нечесно дурили,
 Що торік ся ще із іншим
 Вони одружили?..“

* *

Подув вітер із долини,
 І сонце вставало
 Із-за моря далекого;
 Квітки огрівало
 Убірало їх одіжу
 В жемчуги цвітнії—
 В сльози-роси і тихенько
 Їх уста німії
 Цілувало... А братчики
 К собі похилились,
 Обнялись, поцілувались—
 А слізеньки лились
 На троянду—їх сестричку...
 І троянда біла
 Пахучая од радості,
 Од сліз заніміла.

СЕРГІЙ ПАВЛОВИЧ ШЕЛУХИН.

Род. 1864 р.

На українську літературну ниву виступив у 1887 р., надруковавши в „Зорі“ поезію „Весна“. Далі містив свої твори в „Зорі“, „Батьківщині“, „Ділі“, „Літ.-Наук. Вістникові“, „Кіевск. Стар.“, „Україні“, „Українськ. Вѣсти.“, „Южних Записках“, „Елиса. Вѣстн.“, „Бессар.“, „Розвазі“, „Раді“ і инш. Шелухин, крім поезій, пише і прозою: популярні розправи (по українські і по російські) і публіцистичні статті (по російські). Твори свої підписує або власним ім'ям, або псевдонімами: Сергій Павленко, Денезський, С. Полтавець, С. Ше—ни, Подорожній, Кондратенко, С. Просвітянин і инш. Крім оригінальних творів, він перекладав і твори російських письменників: Короленка і Мачтета (друкувались в „Зорі“). Шелухин, син небагатого офіцера поміщика, народився 6-го жовтня 1864 р. в селі Деньгах, золотоношського повіту, в Полтавщині. Скінчивши народню школу, вчився в добродія І. Ф. Бойка, сина рідної сестри Т. Г. Шевченка, Орини. Далі тітка-українка підготувала його і він поступив у лубенську гимназію, де тоді директором був відомий український діяч Симонов (Номис). Вищу освіту здобув Шелухин у київському університеті. Свідомим українцем став тільки в університеті, хоч несвідома любов до українства жила в душі його змалку, бо він зріс в щиро українській сім'ї. З 1889 року брав діяльну участь в „Бессарабці“, поки ця часопись була поступовою. В ній він писав багато про земські, селянські, судові, економічні і юридичні справи. В 1891 р. був фактичним редактором „Елиса. Вѣстн.“, в який вінс багато українського елементу, друкуючи передовиці і фельетони по українознавству. Тепер Шелухин бере діяльну участь в газеті „Рада“ і в одеській „Просвіті“, де часто читає лекції і реферати, переважно на українські теми. В 1905 р. прочитав українською мовою в Одесі перед двохтисячною аудиторією лекцію про злучення України з Москвою—це була перша в Росії лекція українською мовою. 7 серпня 1908 року перший

прочитав на археологічному з'їзді в Чернигові по українські доклад „про похорони голосіння“.

Захід весною в лузі.

Спустилося сонце
За обрій спочить,
Неначе віконце
Край неба горить.

Насунуло хмару
На синю блакить,
Немов од пожару
Дим сивий стоїть.

Над лугом піднявся
Ріденький туман,
Пахоців послався
Густий окіян.

Держач голосніше
В траві закричав,
І крижень частіше
Літати почав.

Співа на калині
Гучніш соловей,
Пастух по долині
Скликає гусей.

Де сонце спочило,
Огонь погаса...
З озер посвіжіло,
Блиснула роса...

І хмара спустилась
Кудись за моря...
Царівна зъявилась—
Вечірня зоря.

ДЕ ЩАСТЯ?

Косарь в степу траву стинає,
Женці назублюють серпи,
Господарь поле оглядає
І дума: скільки ж то з копи
Вмолоту буде на ціпи?
Дідок у пасіці старенький
Збірає молоді рої,
Йому „щастить“ і він раденький:
Заходи виручить свої
І ниву сплатить у гаї.
Чабан глядить свої отари,
Настриг шерсти, ягнят надбав,
Будує три нові кошари,
Купив з млином глибокий став
І третій приборбив постав.
Розумний ковалів хлопчина
Учився в батька майстерства,
Бо бачив: свіжа копійчина
І паляниця не черства
Перепадає з ремества.
Скінчивши вищий курс науки,
Міркують дідица сини
Про карти, про дівчат, про штуки,
Де б легше заслужить чини,
Та брати гроші й ордени.
І так, для користи своєї
Торгують, вчать ся, сіють, жнуть...
Немає вищої ідеї:
Для себе тільки і жувуть—
І щастям тільки це і звають!
Сліп! Ви щастям те назвали,
Що тоне, і гниє, й горить!
Ви щастя в тліні поховали
І стали гній з його творить...
Тим щастя в світі й не зорить!
То все матерія, а духу
Ніякого не найдеш там,
К добру і злу нема там руху,

Ніщо любить не скаже вам
 І як допомогти братам.
 Громадський діячу! Всі сили
 В громадську справу понеси!
 Не бійсь того, що до могили
 В житті не діждешся краси,
 Яку ти праці оддаси!
 Для щастя людськості святого,
 Для вічності працюєш ти!
 Твій ідеал накрасший всього!
 І всякому добро нести—
 Немає вище краси!

АГАРЬ В ПУСТИНІ.

(З Уейського)

Лице погоріло од сонця палкого...
 Навколо пустиня... До Тебе Святого
 Здіймаю я слізні слова!
 Звели, Іегово, хай небо схолоне,
 Хай скеля гранитова в озері втоне,
 Пісок хай устеле трава!
 Ніколи, о, Боже, ніколи й рослини
 Я більш не побачу з Гебрида долини,
 Ні місця, де пан мій і рід!..
 Ніколи! Ніколи! Чи й лишусь живою—
 Не спатиму в шатрах його і стрілою
 Не бігтиму я до черід...
 Одежа од жару полізла шматками,
 Сандали порепались, мулять зморшками,
 І мучиться, й плаче мій син...
 Я радість кохання, я щастя зазнала,
 То хай би вже кара на мене упала,
 А син мій не має провин!..
 Чи вітер палючий в пустині повіє,
 Чи жаром пісчанам над нами посіє—
 Дитя моє мліє до ніг...
 О, Боже! Тобі я себе приклоняю...
 Я сина од вітру грудьми затуляю,
 Щоб в затишку дихати міг...
 В піску задрімавши, не раз прокидаюсь,
 Бо крик серед ночі несеться—лякаюсь:
 Газелю то звір уловив...
 Навколо шакали, з очей їх іскриться...

Тікають, завивши, бо думають: левця—
 Так страшно мій погляд світив.
 А тут з-за верблужих кісток виглядає
 Щось люте... і разом пожерти гадає...
 То череп людини лежить...
 Не раз крук голодний, круживши над нами,
 Ухопе намітку мою пазурями
 І шарпа, й клює, і кричить...
 Не раз задріма син—несу я... о, Боже!
 Ізмаїл нездужа, йти далі не може,
 Билиною валиться з ніг!
 Уста ростулив... О, мій Боже!—він прагне!
 Хай наше благання до Тебе досягне:
 Ти міць, Ти всесильний, Ти Біг!
 Єгово, Єгово! Він крикнув, схилився,
 Уста до моїх уст він тулить, вчепився
 І тягне з їх полум'я-жар...
 О, зглянься, Іегово! Почуй з свого неба!
 Єгово, Єгово! Води міні треба...
 Краплину, росинку із хмар!..

Коли б міні голос!

Коли б міні голос великий та дужий,
 Як хвиля в негоду на морі бува,
 Як грім між горами, як вихор невпинний,
 Що й велетня дуба з корінням зрива;
 Як буря південна, що хмари безкраї,
 Важкі, олив'яні розвіє в мить,
 І сонце в прозорій блакиті з'являє,
 Щоб землю промінням його звеселить—
 Я крикнув би дуже, страшенно, болюче,
 Що й мертві б схопились, почув би весь
 світ
 І крик мій, і біль мій, і лихо пекуче—
 То був би вітчини моєї привіт!
 Коли б міні голос і дужчий, і ширший,
 Що міг би луною зробитися він
 Простого народу моєї вітчини—
 Тоді б заспівав я виразно, як дзвін;
 Тоді б показав я широкому світу,
 Де є самоцвіти й величчя краса,
 Де перли коштовні, алмази блискучі,

І серце де чисте, як рання роса.
Тоді б розказав я, хто ворог вітчині,
Щоб всі зрозуміли, де зла джерело,
Що нівечить, труїть життя до загуби,
Неначе гадюче, смертельне жало.
Тоді б заспівав я про кривди, зневагу,
Про зраду й надії на краще буття,—
Побачили б люди замучену душу
І скривджене тяжко народне життя.

О, пісні огнисті, ідейні і мрійні!
Я вклав би в вас серце, всю душу, весь
жар,
І запал думок всіх надійних, високих,
Щоб в грудях братерських занявся пожеж!

РИБАЛКА.

Балада

Над берегом крутим Дніпровим
У хаті світе каганець—
Рибалка з обручем лозовим
Сидить, лаштує ятірець.
Каганчик блима; хата вбога;
Під стінами лавки стоять;
А на полу... там жінка хвора
Та двоє діточок лежать
Холодні й голодні... „Тату, папки!“
Прохали дітки, й обляглись;
І в серце змучене рибалки
Слова ті п'явками впились.
А жінка хвора простогнала:
— „Води, міні напитись дай!“
І сльози стиснені ковтала,
Збираючись у інший край...
У хаті тихо, всі поснули,
Один рибалка ще не спить,
Бо думи батьківської чулі
Його примушують робить.
Весна... Розлив... Немає тоні;
— „Коли б хоч ранком що вловить!..
Продав би все, що мав би в човні,
Щоб хліба діточкам купить.“

Отак рибалка міркував,
Та ятірець старий латав.
Дніпр розстеляється,
Вьється гадюкою;
Берег вмивається
Хвилею хлюпкою.
Вітер аж свище, та дме, напинається;
Хвиля все вище, та вище здимається;
Хмари біжать собі густо згромаджені,
Мов до війни вони вітром налажені;
Сонця не видно і птиця ховається,
Дерево грізно під вітром ламається...

Буря, розвіявшись,
Дужче лютішає;
Хвиля, розбігавшись,
Дужче сивішає:

Котить горою, бурхає і піниться;
Берег з лозою не знає де і дінеться.

Он на середині
Човник гойдається,
Хвиля, мов тріскою,
Човником грається...

Де вже змагаться з високими хвилями
Де вже спасаться з захлялими силами?!
Човничок кинуло
І... перекинуло!..

УБОГИЙ.

Дош холодний хлюпотить,
Лист пожовклий шелестить,
Вітер вие в димарі,
Чорні хмари угорі..
Літо швидко пролетіло.
Холод. Мерзне схудле тіло;
Нічим печі прокурити,
Нічим діточок прикрити.
Вже два роки недорід:
Ні з чого зварить обід,
Де не кинешся—біда!
Скрізь убожество, нужда...
Обтоптав усі пороги—
Не знайшов ніде спромоги...

Де ж ти, де, моя надіє,
 Що ще сонечко пригріє?!...
 Дощ холодний хлюпотить,
 Лист пожовклий шелестить,
 Вітер виє в димарі,
 Чорні хмари угорі...

Е П І Г Р А Ф.

Хто ніколи за віку свого не шукав
 Для життя ідеалу земного,
 І до широкій згоди людей не скликав,
 Або душу зневажив другого;
 Хто ніколи у ір'ях святих не кохавсь,
 Про найкраще життя на вітчизні,
 Для братів хто за працю ні разу не бравсь
 І не мав хто земної святині—
 Той не слухай мене, бо про щастя
 людське
 Я і землю, і небо питаю,
 Про братерське життя, про добро гро-
 мадське
 В своїх піснях я широко співаю.
 Хто душею зчерствив, не читайте цього—
 Знаю: з каменя сліз не поллється!
 І не можна нічим зворушити того,
 В кого серце за брата не б'ється.

Зімної ночі.

Що за дивная ніч!
 Місяць срібний горить
 І промінням рясним
 Сонну землю сріблить.
 Дрібні зорі тремтять
 Де-не-де в вишині,
 Сяє ніжна блакить
 У своїй глибині.
 Тиша. Лютий мороз.
 Заніміло все—спить,
 Тільки сніг на шляху

Під ногами рипить.
 Все скувала зима!
 Побіліли поля,
 Ліс посивів, замовк,
 І замерзла земля...
 Тільки неба блакить
 Легко дише й живе,
 І велично по ній
 Срібний місяць пливе.

В Е С Н А.

Род снігів
 Ні слідів,
 Трава зеленіє,
 А сонечко
 Околечко
 Вигріває-гріє.
 По садках,
 По гайках
 Пташечки співають,
 Черешеньки
 Білесенькі
 Стоять росцвітають.
 А в степах,
 По нивах
 Яровини сіють.
 І красою
 Молодою
 Жита зеленіють.
 На ставку
 Із льодку
 І сліди пропали,
 Й на просторі,
 Як у морі,
 Човни загуляли.
 А вода
 Молода
 Сріблом одбиває,
 На всі крила
 Котить хвиля,
 Мов кришталем, грає.
 Вже й верба
 Почина

Листя викидати,
 І віточки,
 Як квіточки,
 Звісила чубаті.
 Спичаки
 З осоки
 Гостро виглядають,
 А водиця
 Все хвилиться
 Та їх заливає.
 І село
 Навколо
 Навіть поновіло:
 Куди глянеш,
 Де не станеш—
 Все повеселіло!

1887 р.

* *
* *

Там, де небо голубіє,
 Де в степу могила мріє,
 Там, де сонечко сія—
 Рідна сторона моя!
 Там, де луг лежить безкрайі,
 Пишно квітками убраний,
 Де сріблиться течія—
 Рідна сторона моя!
 Там, де річка під горою.
 Гай освіжує водою,
 Підмива старе дуб'я—
 Рідна сторона моя!
 Там, де місяшної ночі
 Хор русалок опівночі
 Тягне в танок рибаря—
 Рідна сторона моя!
 Де вишневенький садочок
 Хилить віти у ставочок,
 Гне од ягідок гілля—
 Рідна сторона моя!
 Там, де дівчина Катруся
 Так виспівує „Петруся“,
 Що чарує й солов'я—
 Рідна сторона моя!
 Де й у вбогій тебе хаті

Вміють радо привітати,
 Й чужа хата, мов своя—
 Рідна сторона моя!

То приснилось міні.

У великій журбі
 Міркував я собі:
 Чом мужиче життя
 В нас іде без пуття?
 Чому скрізь на селі
 Хлібороб без землі,
 Чом кругом біднота
 І сліпа темнота?
 Думки тяжкі, сумні!
 Раз здалося міні:
 Зворушились в селі,
 Накупили землі
 Й біля неї гуртом
 Всі працюють селом,
 Але в кожного є
 Ще хазяйство й своє.
 Ходять три череди,
 Є городи й сади,
 Всяк прибрався, як пан,
 Носить добрий жупан,
 Всі податки сами
 Платять ще до зими,
 І нема пауків
 Розорять мужиків.
 Банк в селі завели,
 Лад усьому дали:
 Є читальня, шпиталь,
 І аптека, й коваль,
 Агроном, і кравець,
 Лікар, тесля і швець...
 Мають школу, де вчать
 І хлоп'ят, і дівчат
 Всім наукам таким,
 Щоб не бути сліпим.
 Вчать, як сіять і жать,
 Коли й де що сажать,
 І життю, й ремесству,
 Чи кувать, чи шевству,

Навіть дьоготь як гнать—
 І тому в школі вчать.
 По братерські живуть,
 Ніде сварки не чуть,
 Приютили по вік
 І сліпих, і калік...
 Не чуть плачу ніде,
 Ніхто красти не йде,
 І що правдою звать—
 По тій правді й живуть...
 Ніби нічого й ждять:
 На землі благодать!

.....
 Пес голодний завив
 І мене розбудив...
 То приснилось міні,
 Що либонь невдавні
 Було в думці. Як раз
 Тоді вийшов приказ
 Заснувать для селян—
 Козаків та хрестьян—
 Банк земельний. Тоді
 Люд в великій нужді
 Все своє позбував,
 З банку грошей набрав—
 І усі на селі
 Накупили землі...
 Та даремний замір!
 Став в кишнях простір:
 Ні шага! А довгів—
 Більш ніж мали моргів!
 Бо на землю усяк
 Збув останній сиряк,

А селянський шинкарь
 Поскупав інвентарь.
 І не справився тут
 Той зубожений люд...
 Нічим землю орать,
 Нема чим засівать...
 А щоб раду знайти—
 У шинок стали йти...
 І пішло все дарма,
 Бо рятунку нема!
 Ще случивсь недорід,
 Умірять став нарід,
 І настала нужда...
 Батька син осужда,
 Бьється з дядьком небіж,
 Пішли п'янство, крадіж,
 Сварки, бійки, позви,
 Всяк позбувсь голови,
 А процент так наріс,
 Що й багач би не зніс!
 І нещасні „купці“
 Розорились в кінці,
 А зубожіли так,
 Що не стало й собак!..

.....
 І в великій журбі
 Міркував я собі:
 Чом селянське життя
 Без ладу, без пуття?
 Чом у нас на Русі
 Темні трохи не всі?
 Як біді помогти
 І як щастя знайти?

ОЛЕКСАНДЕР КОЛЕССА.

Щира гаряча любов і прихильність до України не раз збуджували в душі Колесси натхнення і він виливав свої думки в поезіях... Починаючи з 1887 року, він друкував поезії в галицьких виданнях, переважно в „Зорі“. Його поезії переняті патріотизмом і спочуттям до обездоленої України і її люду. Колесса зараз професором української літератури у львівському університеті. Його найбільш значні праці: „Українські народні пісні в поезіях Богдана Залеського“ (в „Записках Наукового Товариства імени Шевченка, т. I, 1902); „Дві мало знані поезії Шевченка“ („Зоря“, 1892, 14 і 15); „Шевченко і Міцкевич—про значіння впливу Міцкевича в розвою поетичної творчости та в генезі поодиноких поем Шевченка“ („Записки“, т. III і окремо, Львів, 1893); „Dialectologische Merkmale des südrussischen Denkmales 'a. d. XIII Jahrhunderts, Zittje sv. Savy“ (Берлін, 1896); „Погляд на сучасний стан розслідув українсько-руської літератури“ („Записки“, 1901, т. XXXIX).

Літературні джерела для біографії: Больш. Энцикл. тов. „Прогресс“ т. 11.

В СВІТ ЗА ОЧІ.

1.

Ранні зорі серед неба мерехтіли,
 Як лебеді тиху воду сколотили.
 Не лебеді злопотіли крилоньками:
 Виходили бідні люди з дітоньками.
 У незнану вибірались сторіноньку,
 Покидали свою рідну родиноньку...
 Покидали рідні хати без опіки,
 Мандрували за далекі гори-ріки.
 Може річку глибокою переплинем,
 А у рідній сторіноньці, марно згинем.
 Ой, чужая сторінонька, чужі люди,
 Та вже гірше на всім світі нам не буде!..
 Ой, далека сторінонька і незнана...
 А у рідній, що заробиш, все для пана.
 Опадають чорні руки од роботи;
 Марне гинуть наші діти по-під плоти...
 Та не жаль нам працювати-гарувати,
 Аби пальців із голоду не глодати!..

2.

Закувала зозуленька у городі:
 Ой, прощала мати сина на одході.
 — „Не журися, не вбивайся, рідна мати:
 Не дам тобі старесенькій загинати,
 Ой, буду я заробляти гроші білі,
 Буду тобі посилати що-неділі.
 Та хоч руки попідходять мозолями:
 Буду знати: що зароблю, все для мами!..“

3.

Ой, на дубі воркотіли голубьята;
 Виходили до схід сонця сиротята.
 Хилком-нишком через лози і яруги
 Утікали із панської із послуги.
 Забрали всі достатки опівночі:
 Робучії добрі руки, чорні очі.
 Зробили багачеві повні скрині,
 А втікали в полатаній сірчачині.
 — „Подивися, мій миленький, берегами,
 Чи не женуть окономи по-за нами.“
 — „Женуть, женуть, моя мила, два жан-
 дари:

Не дадуть нам молоденьким жити в парі...“
 Стали вони по тім боці за водою:
 — „Вже тепер нас не розлучать із собою!..“

4.

Одлітали всі ластівки рядочками,
 Та кликами ластівочку: „Лети з нами!“
 — „Ой, як міні летітоньки аж за море,
 Коли одно ластівьятко в мене хворе...“
 — „Як ти свого ластівьятка не покинеш,
 Ми полетим у вирії, а ти згинеш!“
 — „Почекайте, подружечки, на тій гільці,
 Візьму хворе ластівьятко я на крильці...“
 То не бідна ластівочка з ластівьятком,
 Ой, то мати мандрувала із дитятком...
 Перебрели бідні люди через річку:
 Дала мати дитинонці в руку свічку.
 Ой, свічечка ледві горить-догоряє:
 Плаче мати: дитяточко умирає.
 На дубочку буйне листя зашуміло;
 Плаче мати: дитяточко скостеніло...
 — „Розступися, сира земле, під ногами,
 Візьми мене з дитяточком враз до ями!..“

5.

Ой, од вітру дїбрівонька застогнала:
 Родинонька на одході заридала.
 Ой, нема вже у коморі ані шматки:
 Все забрали комисари за податки!..
 Обшукали бідні люди всі куточки,
 Та й забрали із собою дві сорочки...
 Зайшла мати до пустої до комори,
 Та й винайшла шкірку хліба для дїтвори...
 Обходили рідну хату на всі боки.
 Обіймив їх сіру душу жаль глибокий.
 — „Хато ж моя рідненькая, не моя ти!
 Буде в тобі жид-невїра панувати!..“
 Вийшли ж вони за ворота з дітоньками,
 Оглянулись, залилися слізоньками...
 Вийшли ж вони за високі перелази;
 Верталися із дороги ще два рази.
 Вернулися—заглянули до хатини:
 Стоїть пуста, обїдрана, голі стїни...
 Вийшли ж вони по-за село аж на ниву
 Та згадали свою долю нещасливу.

Припав батько до облогу та ридає,
 І себе, й людей, і світ весь проклинає.
 — „Або верніть молодую мою силу,
 Або верніть батьківську землю милу!
 Візьміть решту мого поту із сльозами,
 Верніть поле, загарбане лихварями...
 Рилле ж моя, кривавице, не моя ти!...
 Тяжко ж тебе, рідна ниво, покидати...“
 Ваяли своєю землі грудку у шматину,
 Щоби було що покласти в домовину.
 По тім боці оглянулись із-під гаю:
 — „Будь здоровий, нещасливий рідний
 краю!..“

6.

— „Куди ж ви ся, сірі гуси, збираєте?
 Доріженьки далекої не знаєте!“
 — „Однаково загигати у дорозі,
 Або дома із голоду на морозі...“
 — „Ой, чого ви, бідні люди, виходили?—
 Панські стрільці всі дороги обступили!“
 — „Нема в світі таких стрільців і не буде,
 Та щоби їх боялися бідні люди!..“
 — „Ой, верніться, бідні люди, од грониці,
 Дістанете за день жнива сніп пшениці...
 Ой, верніться, бідні люди, в свої села:
 Без зас панам годинонька невесела.
 Ой, верніться, бідні люди, в свої хати:
 Нема кому панам з поля позбирати!..“
 — „Де ж ви тоді, приятелі, пробували,
 Як з голоду наші діти умлівали?
 Ой, як ви нас принімали на зарібки,
 Не мали ви тоді серця ані дрібки...
 Не знали ми порятунку, ні потіхи,
 Як жиди нас виганяли із-під стріхи...
 Хоч голодно і холодно, болять ноги,
 Не будемо вертатися із дороги!..
 Не дай, Боже, за те кари та над вами,
 Що пустили ви по світі нас з торбами!..
 Хоч будете каятися без облуди,
 Тоді для вас порятунку вже не буде!..
 Бодай же ви не зазнали та ніколи,
 Як то тяжко покидати рідне поле...
 Бодай же ви не зазнали і на віки,
 Як то тяжко йти світами, як каліки...“

Бодай же вам не снилося серед ночі,
 Як то гірко мандрувати в світ за очі!..“

НАШІ ПІСНІ.

На рідній нивонці,
 Зритій підковами,
 Кістками засіяній,
 Кров'ю поливаній,
 Сходить нам зіллячко,
 Ясні самоцвіти.

Силу всю ярую,
 Соки поживні всі,
 Краски розмаїні
 Все своє серденько,
 Нива вщепила в ті
 Ніжні леліточки.

Ниву стинала лють,
 Не зморозила їх,
 Спека безводная
 Не завьялила їх;
 Повінь розбурхана
 Не замулила їх.

Ярі, зелені,
 Дужі та гожі
 Все процвітають нам:
 Наші то пісеньки,
 Наші жемчуженки,
 Ясні блискучії.

Поки земляця та
 Ще зеленіється,
 Українські серденька
 Доки трепечуться,
 Поти цвіточка ті
 Нам процвітатимуть.

Женці охочії!
 Станьте на загоні;
 Раннее сонечко

Блисне одібється
У ясних чашечках,
У ваших оченьках.

Кожная квіточка
Дихне привітно вам,
Любов приманою,
Серце зворушить вам
Мовов тужливою,
Жалібним голосом.

Тихо роскаже вам,
Як вона виросла,
Як розвивалася,
Долею, гореньком,

Смутком чи радістю
Як напувалася.

З кожної чашечки
Втягнете в груди ви
Ясний любові жар:
Брата робочого
Не одиураетесь,
Радо пригорнете.

Браття соколи! Гей!
Станьте до діла ви!
Раннеє сонечко
Блисне, одібється
В ясних леліточках,
У ваших оченьках...

ОДАРКА ІВАНІВНА РОМАНОВА.

Почала писати поезії у 1887 році, цей рік один з найплодовитіших у письменниці: більшість поезій, надрукованих в окремому збірничку „Пісні, думки, легенди“, виданому в Києві в 1896 році, помічена датою 1887 року. Зміст поезій Романової—чиста художественна лірика, часом з невеличком одтінком наївного романтизму і сентименталізму. Чимало поезій Романової було надруковано в галицьких виданнях, здебільшого в „Зорі“. Окрім того, поезії Романової друкувалися в „Літературно-Науковому Вістнику“, в „Акордах“, в українському декламаторі „Розвага“, „Досвітних Огнях“ і инш. Вона написала чимало поезій для дітей. Ці поезії визначаються легкою, граціозною формою і широ-народньою мовою.

Л Е Г Е Н Д А.

У пустельника питає хлопець: „Що міні робить,
Щоб у світі без печалі міні можно було
жити?“
—„Бачиш, сину, там могили, гробовище
все в хрестах,—
Ось іди та лай цих мертвих, оджени од
себе страх!“
Лаяв хлопець, лаяв добре, аж язик вже
заболів,

До ченця тоді вернувся: „Я зробив, як
ти велів!“
—„Що ж мерці тобі казали?“—той у
хлопця поспитав.
—„Як один, усі мовчали.“—старцю хлопець
одказав.
—„Ну, іди тепер, мій сину, та почни їх
вихвалити!“
Хлопець ходить та все хвалить: мертвя-
ки усе мовчать.
—„Що, хвалив?“—чернець питає,—„Вже
й не знаю, як хвалить...“

—, Що ж мерці тобі казали? — „Тихо
скрізь, усе мовчить.“
— „Як почнуть тебе хвалити люди, або
дорікати,
Треба, сину, тобі мертвих цих скоріше
споминати!“

У сповідальні.

Гук веселий карнавалу,
Регіт, співи серед ночі,
Все умовкло, все затихло;
Рим закрити веселі очі.
Він прокинувся уранці
Під сумні, поважні дзвони:
То побожні сеньйори
Поспішались до Мадони.
От чернець сидить і тихо
„Pater Noster“ він читає,
І понуро на прочанок
Із віконця поглядає.
Підійшла до сповідальні
І упала на коліна
Бліда, гнучка, мов лілея,
Чорноока сеньйорина.
— „О, рятуй мене, мій падре!
На тебе моя надія...
Mea culpa, mea culpa!..
Чи простить свята Марія?..“
І вона йому на ухо
Щось тихесенько сказала,
І сльоза з очей гарячих
На холодний мармур впала.
— „То була одна хвилинка...
О, мій падре! як згадаю,—
Плачу, плачу!.. І сумую,
І вернуть її бажаю...“
— „Затремти ж, гесно, пекло!..
Ти річей моїх жахайся,
Сатано, що гріх посіяв!..
Зараз, грішнице, покайся!“

Так хотів чернець сказати,
Та згадав,—неначе вчора
На його дивилась пильно
Теж кохана сеньйора.
І світив чудово місяць,
І чудово сяли зорі...
„О, щасливая година!“
Він сказав тоді сеньйорі,
В молодих очах надія
І кохання розцвітало...
То була одна хвилинка...
Далі... далі—все пропало!
Він забув давно сеньйору,
І вона його забула,
І щасливая година,
Мов чудовий сон, минула.
А тепер в старечім серці
Знов воскресла та хвилинка...
Він мовчить, забув всі речі...
І замовкла сеньйорина.
Гріх, гесно, пекло, кара,—
Він усе перебірає,
А уста його німіють,
Що сказати—сам не знає.
Хто щасливий був хвилину,
Той ніколи не забуде...
— „Хай простить тебе Мадона.
І Господь за гріх не суде!..“

Літня ніч.

Нічко лукавая,
Нічко цікавая,
Нащо людей чарувать?
Квітами віяла,
Зорями сіяла...
Як тії зорі достать?
Їх не спіймаємо,
Нічку питаємо:
Що вона людям дала?
Мрією новою
Пісню чудовую,

Наче отруту, влила.
 Ні, не отрутою—
 Мьятою, рутою,
 Віяла нічка в вікно...
 Спать не хотілося,
 Серцю приснилося
 Все, що минуло давно.

С л ь о з и.

Рй, де ж те горе, де воно, і сльози, що
 лилися?
 Дивлюсь округ і плачу я: „Вернися, знов
 вернися,
 Те горе, горе молоде!“ Коли б тоді я знала,
 Що прийде лихо й не таке, то слізеньки б
 збирала,
 Я берегла б їх, мов скупий, що в скри-
 ню все ховає.
 Тепер у серці мов в тюрмі, а давніх сліз
 немає.
 Чи буйний вітер вас вхопив? Чи може в
 річку впали?
 Чи добрі люди, сміючись, із серця вас
 украли?
 Стою, дивлюсь, як вітер гне високі то-
 полі—
 Так часом доля гне мене... Бажаю сліз і
 волі.

СВАТАННЯ МОРОЗА.

Зізня казка

Сидів старий рік у хаті, дочки на ослони.
 —Дивись, дивись, мій батеньку, які
 гарні коні!
 Білі хвости, білі гриви вітер розвіває,
 А дід сивий із саночок білих вилізає.
 Злякалася менша дочка, та з хати в ко-
 мору,
 Адругая, з переляку, полізла нагору,

А третя сховалася на пічці в куточок:
 Звернулася, мов кошеня, в маленькій клу-
 бочок.

Четвертая вже на дворі коней випрягає,
 Старий батько із Морозом сидить, роз-
 мовляє.

—Ой, не стану я, Морозе, даремно брехати,
 Бо я старий, міні треба скоро померати.
 Може тобі оця дочка підійде під ласку:
 Вона має черевички й зелену запаску.
 Вона ходить із заступом, городи копає;
 Та насіячко з торбинки у землю шпурляє.
 Соловейки тільки пісні для неї співають,
 Усі пташки із-за моря тоді прилітають.
 Як заплаче—сльози ллються.—Усе зе-
 леніє.

А як гляне—ясне сонце і теє радіє.

—Бодай тобі з дівчиною! Щоб вона про-
 пала!

Уся вона в зеленому—міні нудно стало.
 Як побачу твою дочку, хоч і серед ночі,
 То так міні стане сумно, що заплющу очі.
 —Постій, постій, Морозенку, куди ж ти
 тікаєш?

Є у мене ще три дочки, може закохаєш?
 Оце в мене друга дочка—має довгі коси,
 Тільки одно не до ладу—що-дня ноги босі.
 —То нічого, я їй справлю гарні черевички.
 Сказав Мороз,—а ще скажіть, які її звички?
 —Вона любить жито жати, по воду ходити.
 Та на голову чепляти запашні квіти;
 Вона зроду не надіне чоботи й онучки,
 Та од праці порепались її трохи пучки.
 А личенько загоріле, повне, як калина,
 Вона дуже працювита і гарна дівчина,
 Погляд палкий, очі темні, брови на шну-
 рочку.

—Ой, не хочу я сватати і цю вашу дочку:
 Палкі очі не годяться сивому, старому;
 Нехай вона достається хлопцю молодому.
 —Третя дочка, мов сонечко, ще й жовта
 спідниця;

Сама гладка та здорова—любо подивиться.
 Вона в полі колосочки серпом дожинає,
 Або груші та яблучка на зіму ховає,
 Працьовита господиня буде у господі.

—Ой, не кажи більш нічого! Годі тобі,
годі!

У моєму господарству нічого ховати,
Твоя дочка працювата буде сумувати,
Тоді їй повне личко швидко помарніє,
А серп гострий лежатиме—увесь почорніє,
Бо на моїх нивах нема а ні колосочка...
Не годиться, не годиться, міні твоя дочка.

—От у мене четвертая, нічого казати,
Любить вона постіль білу, та довгенько
спати;

Має вона і чоботи, й білу кожушанку,
Пряде вовну та ще шиє—схожа на па-
нянку,

А як почне сваритися, та вередувати,
То всі сестри з переляку тікають із хати.
Старий Мороз аж регоче, та рипить зу-
бами,

Підстрибує на ослоні, махає руками.

—Оця буде моя жінка, оцю закохаю!
Тепер же я на весілля до себе прохаю.

Білі коні, як соколи, з вітром полетіли;
Старий Мороз з дівчиною обнявшись си-
діли.

—Ой, потонуть наші коні! Дивись, яка
річка!

—Не журися, дівчинонько, вона неве-
личка.

Мороз хукнув на ту річку—зараз вода
стала.

Дівчинонька білолиця плакати перестала.

—Ото, дивись, мій будинок проти сонця
сяє.

Мороз, коней та й спинивши, челядок
скликає.

Весілля Могозя.

От сороки-білобокi коровай вбiрають,
А галочки-мiшаночки пiснi все спiвають;
Вiтер свистить у дудочку, а ворона криче.
Молодая веселая: смiється, не плаче;
Сидить, хрумтить сусулочки, iз льоду го-
рiшки.

Снiгiрчики, чечiточка прискакали пiшки;
Горобчики-молодчики з ними танцювали,
А лисички, та зайчики гостей частували;
Там пампушки, як подушки, з снiгу усi їли.
Сiрi вовки за столами, мов свати, сидiли,
Та очiма, мов свiчiма, на зайчат диви-
лись,

А зайчата, мов дiвчата, з хлопцями кру-
тились.

Як узявся Мороз в боки та став танцю-
вати,

То мусили усi гостi з будинку тiкати:
Свистить, рипить, пiдстрибує, аж дуби
трiщали!

Отак колись морозове весiлля справляли.

Зiвьяле листя.

Зiвьяле листя, неначе бажання,
Що в душах умерлих на мить ожили,
Де сльози i горе, i щастя, й кохання
Пiд спiви осiннi гнiздечко звили.
Червонi, як щастя i чорнi, як горе.
I жовто-гарячi, мов снi золотi,
Летiли в повітря, як чайки на море,
Як думки поета—i грiшнi, й святi.
Заснiть, мої думи! Нашо вас збудили?
То вiтер глумливий вас хоче дурить:
I листя в повітря пташками летiло,
А бачте, мов мертве, укупi лежить.

ІВАН ГАНИН-БУЦМАНЮК.

Починаючи з 1889 року частенько друкувалися в галицьких виданнях, переважно в „Зорі“, поезії галицького поета Івана Ганина—Буцманюка. Де-які його поезії визначаються гарною формою і справжнім поетичним натхненням.

Хлопець-музика.

Так тихо, так сумно
Піснь музики лилась,
Дівчатко небачне
До його тулилось—

Небачне до його тулилось.

А хлопець-музика
На скрипочці грає,
За гори, за море
Думками літає—

За море, за гори літає.

Гей, очі, ви, очі,
А шкода вас, шкода:
Він кине-загине
І серце, і врода—

Покине, а шкода вас, шкода!

Заказуй осипці
Листками шуміти,
Дівчочому серцю
Заказуй любити—

Гей, серцю заказуй любити.

Так тихо, так сумно
Піснь тоскно лунає,

Дівчатко на гробі
Ридає співає—

На гробі дівчатко співає:
Тобі ж я казала,
Мій любий соколе,
Не йди, там не найдеш
Ні серця, ні долі—

Не найдеш там серця, ні долі...
Ти ж кинув, полинув,
А я ся лишила.
Мій любий! а я ж тя
Так дуже любила!

І що ж ти найшов там?
Яким ти вернувся?
Ти знівечив вік свій
Й мій марно минувся—
Гей, вік мій дівочий минувся.

Ой, знаю я зілля,
Що зветься воно „т о я“,
На гріб твій посажу
І буду вже твоя—

На віки вже буду „я твоя!“
Не цвісти калині,
Як листя всихає,
Не жити дівчині,

Як доля сховає—
До гробу як доля сховає.

* * *

Б'є буря, аж стогне,
І ворон десь криче,
Замовкло дівчатко
На гробі, не плаче.
Ах, бідне, замовкло, не плаче.

На віки заснуло!
Кінець вже і муці—
Вже тихе, щасливе:
Знов разом, знов в купці
Щасливе! знов разом, знов в купці.
Гей, очі ви, очі!
А шкода вас, шкода!
І нащо музицьку
Злюбили ви вроду?
Гей, очі,—а шкода вас, шкода!

Сонному серцю.

Спи серденько тихесенько,
Люлі-люлі, люлі-люлі!
Не збудися, не зжахнися,
Люлі-люлі, люлі-люлі!
Щоб не знали, не відали
Лихі люди, лихі люди,
Що дримаєш, спочиваєш,
В тихій груді, в хворій груді.
А як встанеш, в світ поглянеш—
Всюди горе, всюди горе,
Бо у світі треба жити,
Як на морі, як на морі.
Бо там труди, страшно всюди.
Звідти хвилі, звідти скали,
Ворон криче, вітер плаче,
Вгорі громи, вгорі хмари.
І забьешся, розібьешся,
Ніде долі, ніде долі,

Потускнієш, помарнієш,
У недолі, у неволі.
Спи ж, серденько, тихесенько
Люлі люлі, люлі-люлі,
Не збудися, не зжахнися,
Люлі-люлі, люлі-люлі...

Не чекай мене!

Сонечко спочило,
І все заціміло—
Зірка меркотить;
Міні нема спання,
Нема спочивання,
Серденько болить.
Поїхав—зоставив,
Серденько скривавив,
А душу забрав;
А я хожу, блужу,
А я світом нужу,
Дрібні сльози ллю.
Серед темної ночі
Видивляю очі,
Все чекаю, все...
Чи мій козаченько,
Чи моє соненько,
Мій Івась не йде...
Побіжу, долину
На тую долину,
Де прощались ми:
І зеленим гаєм,
І тихим ручаєм
Та й гукну—верни!..
„Не верну, сирітко,
„Не верну, лебідко,
„Не чекай мене!
„Над мнов ворон криче,
„Над мнов вітер плаче,
„Кінь яму гребє...“

О л е к с а н д р а С .

Не довелось нам здибати більших поетичних скарбів д-яки Олександри С. і тому ми нижче друкуємо тільки дві її пісеньки, які визначаються дуже гарною артистичною формою і народнім стилем. Ці дві поезії раніше були надруковані в 9 числі галицької „Зорі“ за 1889 рік.

* * *

Він голубом сизокрилим
Коло неї вьється;
Вона дивиться на його,
Дивиться й сміється.

Він фіялкою лісною
Перед нею гнеться;
Вона дивиться на його,
Дивиться й сміється.

Він барвінком коло неї
По землі плетється;
Вона дивиться на його,
Дивиться й сміється...

Будеш і ти, моя мила,
Слізьми обливаться,
Та хтось буде, моя мила,
Із тебе сміяться!..

П і с н я .

Люди думають-гадають,
Що сопілонька то грає,
Аж то моє серце од щастя співає!

* * *

Люди думають-гадають,
Що то зіронька сіяє,
Аж то моє серце од щастя співає!

* * *

Люди думають-гадають,
Що то квітка виростає;
Аж то од любови серце росцвітає...

ВІВТОРОК.

В „Зорі“, що виходила у Львові, в подвійному числі 15—16 за 1889 рік, надрукована дуже гарна поема „З листа до матері“, невідомого автора, що заховався під псевдонімом Вівторок. Подаємо цю поему в цілості.

З ЛИСТА ДО МАТЕРІ.

Я сам я не знаю, од чого
Сьогодні так смутно міні,
Чого виринають минулі,
Прожиті невесело дні?
Чого, помарнілая в горі,
Не бачучи щастя й добра,
У думках моїх так журливо
Стоїть моя мати стара?..
Я бачу глибокі морщини
У неї на добрім чолі,
Потріскані руки од праці,
Великі на їх мозолі.
Керсетку дірявую бачу,
На шні шнурочок з хреста,
І шию, аж чорну од спеки,
І міцно зімкнуті уста...
Про що ти гадаєш журливо?
Скажи міні, мамо, скажи,
В устах своїх міцно зімкнутих
Од мене ти слів не держи!
Я знаю, ти хочеш змовчати
Про лютеє горе своє,
Щоб гірш болячки не вразити,

Що серденько носить мое.
Та марна надія, матусю.
Од мене те лихо таїть,
Яке ще в колисці я вивчивсь
Як треба, як слід розуміть.
Хіба ж я забуду ту пору,
Страшний, невеселий той час,
Як батько пішов на чужину,
Без хліба покинувши нас.
Тоді непогода та буря на дворі,
Мов хижа звірюка, ревла,
Як з столу останній ти хлібець
У руки дріжачі взяла;
Надвоє сама ти його розділила...
Сльози не було на очах,
Лиш батьку оддавши одну половину,
Ти збилася, бідна, в речах;
Не збилася б може, та ми тут стояли,
Ти стала на нас позирать.
Я бачив, як губи твої побіліли,
Як стала ти мову мішати...
Вразила та мова і батька,
Задумавсь тоді він на мить,
А потім промовив тихенько:
—Як будеш ти з тими он жить?—
І смутно в колиску очима

На сонних близняток вказав;
 А з більшими нами троїма
 Вже легшенько буде, він знав.
 Але ти й словечка йому не сказала,
 Бо мабуть не легко було одмовлять,
 Ти тільки зітхнула і мовчки
 Близняток пішла колихать.
 Притихли маленькі, зібрався наш батько;
 Його ми удвох провели,
 А потім з тобою додому
 Назад помаленьку пішли.
 Ти, мамо, ідучи мовчала,
 До тебе я став промовлять:
 —Уже я чималий, матусю,
 Вам буду робить-помагать.
 Ти, цеє почувши, всміхнулась,
 Мене через грязь понесла,
 І знов таки мовчки, як перше,
 Журливо зі мною пішла...
 А, може, не цеє в споминку?
 Скажи міні, мамо, не втай,
 В устах своїх міцно зімкнутих
 Ти горя свого не ховай!
 Ти, може, про тее гадаєш
 І очі смутила свої,
 Що сили нема вже на працю,
 Що руки ослабли твої?
 Так годі, кохана матусю,
 Тобі вже про цеє гадать,
 І так тобі впало на долю
 Всю силу на діток оддать.
 Ой, скільки ти праці зложила,
 Була ти у ній через край!
 Чія б не вломила сила?
 Ти тільки про цеє згадай!..
 Я бачу й сьогодні ті ночі,
 Той пізній за працю час,
 Без сну твої змучені очі,
 Невпинні турботи за нас:
 Я бачу й ту ранню годину,
 Як вариш кулешик ти нам,
 Щоб ще до схід сонця поспіти
 Поденно робити панам.
 Турбота одна тільки завжди
 Твоє покривала чоло:
 Без спочину треба робити,

Щоб дітям що їсти було!
 І ми виростили помалу!
 Уже ти нас двох наняла;
 Та тільки не знаю запевне,
 Чи ти спокійніша була?
 Ми, правда, вже хліб заробляли,
 Та серце боліло твоє;
 І вік не забуду я, мамо,
 Змарніле обличча твоє.
 Я тямлю ту осінь жолодну,
 Як ранком ти в поле прийшла,
 І в пазусі теплу хустину
 На шию міні принесла.
 Тоді я теляток хазяйських
 Ще тільки що в поле пригнав,
 І, руки сховавши в рукава,
 Немов в лихоманці, дріжав...
 Міні ти і ноги нагріла,
 Вгорнувши у полу свою,
 А потім пішла і довгенько
 Я бачив ще постать твою...
 Ти може сто раз озиралась,
 А я на могильці стояв,
 Нагрівся і, знову, як завжди,
 Вже вірші якісь бурмотав...
 Так, може, про це ти гадаєш?
 Скажи міні, любя, скажи,
 В устах своїх міцно зімкнутих
 Од мене ти слів не держи!
 Ох, ні! мабуть я помилився
 Про це ти не думаєш, ні,
 Бо стільки терпіла, страждала,
 Що цеє мига, як у сні!
 А дивляться очі журливо і сумно,
 Що вже похилились літа,
 А жизнь не змінилася клята,
 Зосталась незмінная та;
 Те саме убожество гірке,
 І батько горілку ту пьє,
 Так само сорочку останню
 За чарку в шинку оддає.
 Болить твоє серденько чуле,
 Лиш звіснее Богу 'дному,
 І батькові шиєш сорочки,
 І хміль ти видиши йому.
 В гарячці маріє він ночі,

Не втямиш і слова 'дного;
 А в тебе заплакані очі,
 Одна розумієш його,
 Що треба подати, вгадаєш,
 Не вийдеш, не ляжеш, не спиш:
 То тіло йому ростираєш,
 То голову вище держиш.
 Ховаєшся плакати; як перше
 Мовчиш про страждання свої,
 Зітхнеш тільки іноді важко,
 Та губи зімкнуться твої.
 А ми ж то раділи з тобою,
 Що стану у помочі я,
 Візьму тебе, мамо, до себе
 І жизнь буде краща твоя;
 Не будеш ти боса ходити,
 Тепліше щось будеш носити,
 Піснуть покинеш ти страву,

Тяжкого не будеш робить...
 Раділи... та марна надія...
 Того, що хотіли, нема...
 В москаліках син опинився,
 А ти, як і перше, сама.
 Не вчити тебе до терпіння,
 Ти губи зімкнула свої,
 І мовчки ти знов дожидаєш,
 Чи сповняться думки мої.
 Чи сповняться?.. Люба матусю,
 Чи чує серденько твоє,
 Як здавлює цеє питання
 У грудях серденько моє?
 Як мучить неволя проклята?
 Як рвуся на воленьку я?
 Не знаєш, не знаєш, матусю,
 Не знаєш, кохана моя!..

